

Ett tillgängligt Åland

åtgärdsprogram för Ålands landskapsregerings
funktionshinderspolitik år 2017-2020

Innehåll

Bakgrund.....	1
Funktionshinderspolitik	2
Vem handlar funktionshinderspolitiken om?	2
FN-konventionen och tillgänglighet.....	3
Dagens åländska samhälle	4
Ett tillgängligt Åland – Landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram	5
Från ord till handling	6
Framtid.....	6
Innehållsområden och aktivitetsåtgärder.....	7
Landskapsregeringens allmänna förvaltning	7
Finansavdelningen.....	7
Infrastrukturavdelningen.....	9
Näringsavdelningen	16
Regeringskansliet.....	18
Social- och miljöavdelningen	22
Utbildnings- och kulturavdelningen	37
Fristående myndigheter.....	51
Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, AMS.....	51
Ålands hälso- och sjukvård, ÅHS.....	55
Sammanfattning.....	61

Bilaga 1. Sammanställning av Ålands landskapsregeringens funktionshinderspolitiska innehållsområden och aktivitetsåtgärder 2017-2020

Bakgrund

Ålands landskapsregerings föregående åtgärdsprogram för funktionshinderspolitiken antogs sommaren 2013. Åtgärdsprogrammets verksamma period var 2013-2016, och programmet följdes upp på årlig basis. Åtgärdsprogrammet var baserat på ett tvärsektorielt ansvar och delaktighet från intresseorganisationer var prioriterat både i framtagandet av programmet och i uppföljningen. I februari 2017 publicerades en slutredovisning där läget på respektive åtgärdsområde redogjordes för, samt även kommentarer från Ålands Handikappförbund.

Då regeringen 2015-2019 tillträdde presenterades i *Regeringsprogrammet för ett hållbart Åland – kraftsamling för stabilitet och förändring* genomgående satsningar på tillgänglighet och delaktighet för den åländska befolkningen samt besökare. I regeringsprogrammet presenterades också målet att det funktionshinderspolitiska åtgärdsprogrammet skulle revideras, och att särskilt fokus i den reviderade versionen skulle sättas på bemötande och tillgänglighet, samt på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

Tillgänglighet

Tillgänglighet och universell design handlar om att hitta lösningar för byggnader, produkter och miljöer som är tillgängliga för alla, en demokratisk fråga som bygger på FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

- Programmet "Ett tillgängligt Åland" revideras. Fokus sätts på bemötande och tillgänglighet, samt på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

Ur *regeringsprogram för ett hållbart Åland – kraftsamling för stabilitet och förändring, 2015.*

Arbetet med revideringen inleddes våren 2017. Samtliga avdelningar inom landskapsregeringens allmänna förvaltning, samt de fristående myndigheterna Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) och Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) har deltagit i arbetet med att ta fram nya åtgärds mål. Arbetet har samordnats genom *Rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland* (även kallat funktionshindersrådet), som tillsatts av landskapsregeringen i syfte att bland annat följa upp implementeringen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Funktionshindersrådet består av representanter från handikapporganisationer, Ålands landskapsregering, Ålands hälso- och sjukvård, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, Ålands kommunförbund och Mariehamns stad. Under processens gång har ett öppet hörande ordnats vartill samtliga av Ålands Handikappförbunds medlemmar fått möjlighet att vara delaktiga och lämna sina synpunkter kring både landskapsregeringens funktionshinderspolitiska arbete och det funktionshinderspolitiska arbetet på Åland i stort. Utlåtande på utkast till det reviderade

programmet kommer även inhämtas från Ålands handikappförbund innan landskapsregeringen antar programmet.

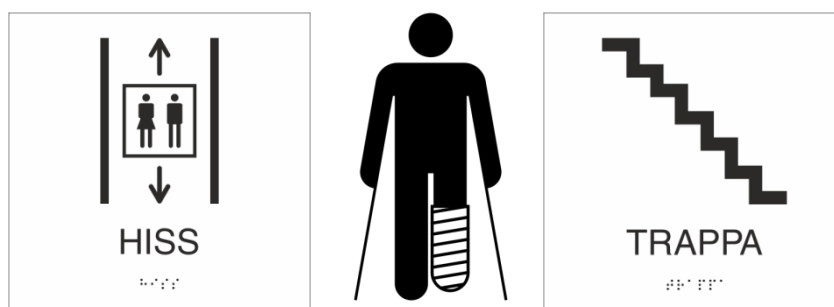
Precis som i det tidigare åtgärdsprogrammet ligger tyngdpunkten i detta åtgärdsprogram på landskapsregeringens egen förvaltning och på det arbete som kan göras där för att förbättra livssituationen för människor med olika former av funktionsnedsättningar och möjliggöra deras fulla rättigheter som människor och samhällsmedborgare.

Funktionshinderspolitik

Grundtanken i funktionshinderspolitiskt arbete är att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara delaktiga i samhället och få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Rättigheterna förtydligas genom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Utvecklingen inom funktionshinderspolitiken har gått framåt sedan FN-konventionen antogs av FN:s generalförsamling 2006. Samtliga stater och självstyrande områden i Norden har i dag ratificerat konventionen, vilket betyder att de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättningar i dessa områden nu är tryggade enligt lag.

Vem handlar funktionshinderspolitiken om?

Funktionsförmågan kan variera hos en individ genom livet till följd av olyckor, sjukdomsfall eller hög ålder. Det kan också finnas medfödda skador eller sjukdomar som påverkar funktionsförmågan. Dessa variationer i funktionsförmåga kallas *funktionsnedsättningar* och det kan handla om nedsättningar av fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuell karaktär. Ett *funktionshinder* är något som uppstår i individens livsmiljö, en subjektiv upplevelse av att något begränsar individens möjligheter till delaktighet. Ett vanligt exempel är trappor för personer med rörelsemässiga funktionsnedsättningar, men det kan också handla om exempelvis tunnlar för personer med klaustrofobi, om starka lukter för personer med svår allergi eller svårbegriplig information hos myndigheter för personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Personer med olika former av funktionsnedsättningar är den ursprungliga målgruppen för funktionshinderspolitiken, men en fungerande funktionshinderspolitik skapar mervärde för långt fler. Sverige och Finland har de senaste åren satsats mycket medel på utvecklingen av universell design (även kallat universell utformning) i offentliga miljöer. Universell design betyder att produkter, miljöer och information utformas för att fungera för så många som möjligt utan särskilda anpassningar. Exempel på redan inarbetade koncept för universell design är självöppnande dörrar och niggande bussar. Ett tillgängligt samhälle är ett samhälle som alla människor tjänar på. Tillgängliga lokaler och kollektivtrafik underlättar vardagen och skapar utrymme för fler kundgrupper, tillgängliga turistorter öppnar dörrar för fler resenärer, tillgänglig myndighetsinformation skapar smidigare system för alla inblandade.

FN-konventionen och tillgänglighet

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar utgår från grundläggande principer som jämlikhet och icke-diskriminering. Konventionen stadgar att personer med funktionsnedsättning har rätt att leva ett självständigt liv och delta i samhället på samma villkor som alla andra. Tillgänglighet är en allmän princip i konventionen, både när det gäller den fysiska miljön samt i fråga om information och kommunikation. Konventionen bygger på förståelsen att funktionshinder går att förebygga och ta bort genom att förändra i miljö och omgivning. Åland har, genom Finlands ratificering av konventionen (10 juni 2016), förbundit sig att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning. Inga lagar, rutiner eller bestämmelser får gå emot bestämmelserna i konventionen. Den bärande principen i konventionen är förbudet mot diskriminering.

En förutsättning för att ett samhälle ska kunna uppfylla målet om icke-diskriminering och delaktighet för alla på det sätt som FN-konventionen föreskriver är att samhället är tillgängligt. Tillgänglighet är ett begrepp som innehåller flera dimensioner. Här följer den beskrivning av tillgänglighet som de svenska handikappföreningarnas samarbetsorganisation använder:

- *Fysisk tillgänglighet* – inom och utomhus miljön ska vara tillgänglig för personer med nedsatt rörelse och orienteringsförmåga.
- *Kommunikativ tillgänglighet* – miljön ska vid behov kompletteras med hjälpmedel, exempelvis hörselslinga.
- *Informativ tillgänglighet* – medborgarna ska kunna ta del av information, exempelvis lättlästa texter.
- *Psykosocial tillgänglighet* – negativa attityder och ett bristande bemötande kan vara ett stort hinder.

Dagens åländska samhälle

Dagens åländska samhälle är, såsom det alltid varit, ett samhälle i utveckling. Digitaliseringen av samhället, begränsade resurser och en åldrande befolkning är exempel på utmaningar som formar samhällsutvecklingen i dagsläget. I landskapsregeringens visioner och styrdokument lyfts hållbarhet fram som en ledfyr. Åland ska vara ett hållbart samhälle, både ur miljöhänsyn och i sociala avseenden. I utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland likställs ett tillgängligt samhälle med ett hållbart samhälle. Fyra internationellt använda hållbarhetsprinciper och FN:s 17 globala hållbara utvecklingsmål (Agenda 2030) utgör ramverk för inriktningen av utvecklings- och hållbarhetsarbetet.

Strategiskt utvecklingsmål 1 – Välmående människor vars inneboende resurser växer

Närmiljön är välkomnande och tillgänglig för alla. Trygghet, välplanerade bostadsområden och servicepunkter, närhet till grönska och en omgivning som uppmuntrar till samvaro, kultur, utomhusvistelse och lek är prioriterad i all samhällsbyggnad.

Strategiskt utvecklingsmål 2 – Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

Samhället år 2030 är tillgängligt för alla, och både boende och besökare med någon form av funktionsnedsättning beaktas i alla samhällsområden. Inflytande och delaktighet i all samhällsbyggnad, planering och utformning av fysiska strukturer prioriteras högt, med en kontinuerlig och inkluderande dialog.

Ur utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland, 2016.

Målet för det funktionshinderspolitiska arbetet på Åland är detsamma som stadgas i både regeringsprogrammet och i utvecklings- och hållbarhetsagendan: att alla, oavsett funktionsförmåga, ska vara delaktiga i det åländska samhället med jämlika levnadsvillkor. Kärnan i begreppet social hållbarhet är just jämlikhet, att värna om mänskliga rättigheter och samhällets förmåga att lösa problem som människor kan hamna i. Arbetet med att förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättningar är en del i detta.

Ett tillgängligt Åland – Landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram

Landskapsregeringen ansvarar för styrningen av en bred mängd samhällsbyggande funktioner, Ansvars- och verksamhetsområden sträcker sig från IT-frågor och digitalisering till kollektivtrafik, byggnadsproduktion, arbetsmarknad, grundläggande utbildning och studier, kultur, idrott, socialvård, miljöarbete, hälso- och sjukvård, näringsliv, turism, finanspolitik och upphandlingsfrågor. Inom förvaltningen pågår ett internt personalarbete som inbegriper fortbildning och kompetensutveckling.

I arbetet med att revidera landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram "Ett tillgängligt Åland" har samtliga avdelningar inom förvaltningen, liksom AMS och ÅHS som fristående myndigheter, deltagit. Avdelningarna har själva tagit fram sina respektive åtgärdsförslag som förankrats i den dagliga verksamheten och fokuserat på områden i behov av utveckling. Arbetet har samordnats genom funktionshindersrådet, där inflytandet från handikappolitiska intresseorganisationer även fått en naturlig ingång. Dialog med handikapporganisationer och tvärsektoriell ansvarsfördelning är i detta åtgärdsprogram liksom det förra åtgärdsprogrammet högt prioriterat.

Då det funktionshinderspolitiska arbetet på Åland ses ur ett större perspektiv kan några övergripande utvecklingsområden urskönjas. Dessa utvecklingsområden representerar grundförutsättningar som behöver befrämjas och befastas för att det funktionshinderspolitiska utvecklingsarbetet ska nå framgång. För att ge åtgärdsprogrammet en mer strategisk utgångspunkt har därför följande teman utarbetats:

- ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling (internt fokus)
- ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning (externt fokus)
- ✓ Nätverkande och samarbeten
- ✓ Digitalisering och tillgänglighet
- ✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten
- ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
- ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
- ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Varje åtgärd i åtgärdsprogrammet har tilldelats en eller flera av dessa strategiska fokusområden. Syftet är att skapa en bättre överblick och ett sammanhang i arbetet med att utveckla Åland mot ett mer tillgängligt samhälle.

Från ord till handling

Vid de årliga budgetuppföljningarna som sammanställs inom förvaltningen ska framledes även målen i utvecklings- och hållbarhetsagendan ingå. Genom detta åtgärdsprogram förtydligas arbetet med den sociala hållbarheten inom landskapets förvaltning.

För att säkerställa verkställandet av de planerade åtgärderna i detta funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram kommer landskapsregeringen fortsättningsvis att följa upp utvecklingsarbetet på årlig basis. Utvecklingsarbetet kommer även att bevakas genom funktionshindersrådets arbete.

Framtid

Funktionshindersrådet och medlemmar ur Ålands Handikappförbund har varit aktiva i diskussionerna kring vilka åtgärder landskapsregeringen bör lägga fokus på i detta åtgärdsprogram. I processen har följande delar lyfts fram som problematiska: en stor del av den åländska lagstiftningen är utdaterad och stämmer inte överens med konventionens krav, det råder en stor kunskapsbrist, både kring funktionsnedsättningar i sig och kring metoder för ökad tillgänglighet, förhållandena inom utbildningssystemet och på arbetsmarknaden är bristfälligt anpassade för personer med olika former av funktionsnedsättningar och det saknas ett övergripande system för tillsyn och uppföljning av funktionshinderspolitiska åtgärder.

Landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram ”Ett tillgängligt Åland” är ett led i arbetet mot ett mer tillgängligt Åland. Avgränsningen mot den egna förvaltningen gör utvecklingsarbetet hanterbart, och systemet med samordning och uppföljning gör arbetet synbart.

Landskapsregeringen har ett ledande ansvar i arbetet mot ett mer tillgängligt samhälle, både som föredöme och modell och som kunskapsspridare. Ett stort hinder för en fungerande funktionshinderspolitik på Åland är kunskapsbrist, både kring funktionsnedsättningar i sig och kring metoder för ökad tillgänglighet. Viljan att utveckla nya rutiner, styrdokument och samarbeten kräver en grundförståelse för problematiken som funktionshinderspolitiken handskas med. Tankesättet behöver implementeras i offentliga myndigheters verksamhet, i planering, beslut och processer. För att Åland ska kunna fortsätta utvecklas mot ett mer tillgängligt samhälle krävs ett strategiskt utvecklingsarbete som främjar implementering och övergripande samarbeten.

Innehållsområden och aktivitetsåtgärder

Landskapsregeringens reviderade åtgärdsprogram omfattar totalt 84 åtgärder under perioden 2017-2020. Vissa åtgärder fortgår från föregående åtgärdsprogram.

Åtgärderna är indelade i totalt 39 innehållsområden som presenteras avdelningsvis. Innehållsområdena kan ses som rubriker för respektive åtgärdshelhet. I texten följs varje innehållsområde av en kort beskrivande text där sammanhang och aktuella utmaningar formaliseras. Därefter presenteras åtgärderna i detaljerad form och i överblickande form genom tabell.

Landskapsregeringens allmänna förvaltning

Finansavdelningen

Socialt ansvar vid landskapsregeringens upphandlingar

Sociala aspekter vid upphandling avser åtgärder som säkerställer att grundläggande rättigheter, ett jämbördigt bemötande och principen om icke-diskriminering iakttas. Sociala aspekter utgör även en positiv särbehandling i syfte att skydda dem som har det sämre ställt eller för att förhindra marginalisering. Tillgänglighet och användbarhet är exempel på socialt ansvarsfulla krav som kan ställas vid en upphandling.

När landskapsregeringen gör offentliga upphandlingar saknas i dag riktlinjer när det gäller socialt ansvarsfull upphandling. Möjligheten att ställa krav på socialt ansvar finns med i upphandlingslagen som gäller på Åland för upphandlingar överstigande EUs tröskelvärde och som bygger på EUs direktiv om offentlig upphandling.

Landskapsregeringen ska i högre utsträckning ställa krav på socialt ansvar vid upphandlingar som ett instrument för att åstadkomma bättre tillgänglighet i samhället. En översyn av lagstiftningen under EUs tröskelvärden och instruktioner angående socialt ansvar vid upphandling generellt kommer att genomföras under programperioden. Utgångspunkten är att varor och tjänster som köps in med offentliga medel ska vara möjliga att användas av alla.

Åtgärd 1

Tydliggöra möjligheten att ställa krav på socialt ansvar i upphandlingar och lyfta in en skrivning om tillgänglighet och socialt ansvar i en ny upphandlingslag för offentliga Åland.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 *Allmänna principer* och artikel 4 *Allmänna åtaganden*

Ansvarig: Finansavdelningen (upphandlingsjuristen)

Andra berörda aktörer: Övriga aktörer inom landskapsförvaltningen beroende på upphandlingsområde

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Ålands landskapsregerings beslut (ÅFS 2015:52) gällande vissa upphandlingar

Landskapslagen (1994:43) angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, enligt vilken följande rikslagar i huvudsak är tillämpliga

- Lagen om offentlig upphandling och koncession (FFS 1397/2016)
- Lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 1398/2016)

Åtgärd 2

Översyn och uppdatering av Handboken för offentlig upphandling.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 *Allmänna principer* och artikel 4 *Allmänna åtaganden*

Ansvarig: Finansavdelningen (upphandlingsjuristen)

Andra berörda aktörer: Övriga aktörer inom landskapsförvaltningen beroende på upphandlingsområde

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Ålands landskapsregerings beslut (ÅFS 2015:52) gällande vissa upphandlingar

Landskapslagen (1994:43) angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, enligt vilken följande rikslagar i huvudsak är tillämpliga

- Lagen om offentlig upphandling och koncession (FFS 1397/2016)
- Lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 1398/2016)

Åtgärd 3

Att informera offentliga sektorn om vilka möjligheter som finns och på vilket sätt tillgänglighet och socialt ansvar ska beaktas vid upphandlingar genom att ta fram en generell check-lista av vad som ska framgå i vilket skede av en upphandling vilken sorts tillgänglighet ska beaktas hur.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 *Allmänna principer* och artikel 4 *Allmänna åtaganden*

Ansvarig: Finansavdelningen (upphandlingsjuristen)

Andra berörda aktörer: Övriga aktörer inom offentlig sektor beroende på upphandlingsområde

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Ålands landskapsregerings beslut (ÅFS 2015:52) gällande vissa upphandlingar

Landskapslagen (1994:43) angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, enligt vilken följande rikslagar i huvudsak är tillämpliga

- Lagen om offentlig upphandling och koncession (FFS 1397/2016)
- Lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 1398/2016)

	Åtgärder	Ansvar och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
1	Tydliggöra möjligheten att ställa krav på socialt ansvar i upphandlingar och lyfta in en skrivning om tillgänglighet och socialt ansvar i en ny upphandlingslag för offentliga Åland.	Finansavdelningen (upphandlingsjuristen) Övriga aktörer inom landskapsförvaltningen beroende på upphandlingsområde	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
2	Översyn och uppdatering av Handboken för offentlig upphandling.	Finansavdelningen (upphandlingsjuristen) Övriga aktörer inom landskapsförvaltningen beroende på upphandlingsområde	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
3	Att informera offentliga sektorn om vilka möjligheter som finns och på vilket sätt tillgänglighet och socialt ansvar ska beaktas vid upphandlingar genom att ta fram en generell check-lista av vad som ska framgå i vilket skede av en upphandling vilken sorts tillgänglighet ska beaktas hur.	Finansavdelningen (upphandlingsjuristen) Övriga aktörer inom offentlig sektor beroende på upphandlingsområde	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Informationsförmedling och kunskapspridning

Infrastrukturavdelningen

Konsekvensanalys av tillgänglighet i samband med byggnadslov

Problem med byggnader där tillgänglighet och användbarhet brister är att det ofta är både dyrare och svårare att anpassa byggnader i efterhand. Dagens byggregler kräver en god tillgänglighet och det finns en medvetenhet om tillgänglighet hos byggnadsplanerare. Trots detta uppstår det fall där den färdigställda byggnadens tillgänglighet har brister. Ambitionen är att föregå dessa brister redan i planeringsskedet av alla större projekt (byggnader och allmänna platser) till vilka allmänheten kommer att ha tillträde.

Under tidigare programperiod (2013-2016) pågick en revidering av den åländska plan- och bygglagen, och i samband med det utreddes möjligheterna att införa någon form av konsekvensanalys/tillgänglighetsprövning i samband med byggnadslov. Avsikten under

denna programperiod är att följa upp var det arbetet landade, samt se över hur tillgänglighetsarbetet i samband med bygglov ytterligare kan förbättras.

Revideringen av plan- och bygglagen har granskats ur tillgänglighetsaspekt för att se om tidigare ambitioner uppnåtts samt hur arbetet med tillgänglighet ytterligare kan förbättras.

Åtgärd 4

Offentliggöra rapporten "Tillgänglighetstänk i byggkedjan".

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen/Regeringskansliet

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
4 Offentliggöra rapporten "Tillgänglighetstänk i byggkedjan".	Infrastrukturavdelningen/ Regeringskansliet	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Tillgänglighet i offentliga byggnader och miljöer

Ett stort fokus under denna programperiod bör ligga på att sprida kunskap kring tillgänglighetsfrågor, både inom den egna förvaltningen och utåt mot kommuner och privata fastighetsägare med lokaler tillgängliga för allmänheten. Detta kräver, precis som med arbetet med att förbättra den fysiska tillgängligheten i offentliga byggnader och miljöer, ett fungerande samarbete mellan olika delar av landskapsförvaltningen samt övriga aktörer.

I dagsläget är frågan fortfarande oklar om vem som i slutändan bär ansvaret för att ny- och ombyggnationer i landskapets regi håller tillgänglighetsstandarden. Det finns också behov av en gemensam definition av hur en skälig tillgänglighetsanpassning ska se ut. Ett förtydligande av tillgänglighetsfrågorna inom plan- och byggsektorn skulle underlätta situationen för samtliga inblandade i projekt som sker i anslutning till offentliga byggnader och miljöer; upphandlare, arkitekter, byggnadsingenjörer, byggnadsinspektörer och sakkunniga.

Åtgärd 5

Landskapsregeringen utreder behovet av kompletterande föreskrifter och anvisningar som hjälpmedel för att tolka lagstiftningen. Utredningen omfattar speciellt vad som avses med avlägsnandet av enkelt avhjälpna hinder i offentliga byggnader samt på allmänna områden.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen/Regeringskansliet

Andra berörda aktörer: Övrig landskapsförvaltning

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: 7, 39 och 65 §§ plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland

Åtgärd 6

Landskapsregeringen ordnar informationstillfällen för tillgänglighet i byggnader och miljöer.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen/Regeringskansliet

Andra berörda aktörer: Övrig landskapsförvaltning, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: 65 § plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
5	Landskapsregeringen utreder behovet av kompletterande föreskrifter och anvisningar som hjälpmedel för att tolka lagstiftningen. Utredningen omfattar speciellt vad som avses med avlägsnandet av enkelt avhjälpta hinder i offentliga byggnader samt på allmänna områden.	Infrastrukturavdelningen/ Regeringskansliet	<ul style="list-style-type: none">✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning✓ Nätverkande och samarbete✓ Digitalisering och tillgänglighet✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten✓ Utveckling av service och stödtåtgärder✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument✓ Fungerande tillsyn och uppföljning
6	Landskapsregeringen ordnar informationstillfällen för tillgänglighet i byggnader och miljöer.	Infrastrukturavdelningen/ Regeringskansliet Övrig landskapsförvaltning, Ålands handikappförbund	<ul style="list-style-type: none">✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling (internt)✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning (extern)

Möjlighet för personer med funktionsnedsättning att välja sitt transportmedel

Tillgänglighet och användbarhet av olika färdmedel i landskapet rör olika instanser såväl landskapsregeringen och kommuner som privat näringsliv. I EU-förordning 181/2011 framhålls att personer oavsett funktionsnedsättning bör kunna nyttja busstrafiken. EU förordning 1177/2010 lyfter fram möjligheten att använda sig av transport till sjöss och inre vattenvägar. Landskapsregeringen har avtal med tre bussbolag för kollektivtrafik på

landsbygden. I avtalen ställs krav på att minst en passagerare ska kunna transporteras med rullstol och varje enskild passagerare har rätt till sakligt bemötande.

När det gäller den fysiska miljön i anslutning till busshållplatserna finns allmänna principer och direktiv för anläggande av busshållplatser. Landskapsregeringens vägprojektörer beaktar tillgänglighet vid ritningar för landskapets vägar, men då en extern entreprenör anlitas behöver det tydligare framgå i upphandlingen att busshållplatser ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

I arbetet med tillgänglighet är bemötande och information två viktiga aspekter. Infrastrukturavdelningen, framförallt Ålandstrafiken, kommer under programperioden bli tydligare i sin information om vad som gäller exempelvis den fysiska tillgängligheten och möjlighet till assistans vid transport med de transportmedel som Ålandstrafiken säljer biljetter till. Ledsagare till passagerare med funktionsnedsättning åker avgiftsfritt och för rullstol uttas ingen avgift. Vidare kommer personal, som i sitt arbete ger service till allmänheten, att utbildas för att på så vis öka kunskapen om olika former av funktionsnedsättning och säkerställa ett korrekt bemötande. Mellanhållplatserna syns i busstidtabellen och i bussarna finns audiovisuella informationssystem, ljusskyltar och röst, som meddelar nästa hållplats.

Åtgärd 7

Se över möjligheterna att ställa krav på användbarhet och tillgänglighet vid upphandlingen av busstrafik, nya färjor, renovering av färjor och vid privatisering av färjetrafik.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Att leva självständigt och att delta i samhället* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar, landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik

Åtgärd 8

Tydliggöra vid anbudsförfrågan hur busshållplatserna utformas för att vara användbara och tillgängliga. Landskapslagstiftningen om yrkesmässig trafik förnyas och tydliggörs. Lagförslaget skickas under hösten på remiss och lagtinget får förslaget på sitt bord vid årsskiftet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Att leva självständigt och att delta i samhället* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar, landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik

Åtgärd 9

I samband utformning av nya hamnar, terminaler och större renoveringar finansierade med landskapets medel säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Att leva självständigt och att delta i samhället* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken, kommuner, rederier, bussbolag

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar, landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik

Åtgärd 10

Förbättra landskapets information vid bokning och i turlista gällande tillgänglighet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Att leva självständigt och att delta i samhället* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar,

landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik

Åtgärd 11

Utreda tillsynsansvaret för EU-förordningar nr 181/2011 och 1177/2010.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och att delta i samhället och artikel 20 Personlig rörlighet

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen, kommuner

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar, landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik

Åtgärd 12

Utbilda personal inom avdelningen, och Ålandstrafiken i enlighet med gällande EU-förordningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och att delta i samhället och artikel 20 Personlig rörlighet

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålandstrafiken

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (kommentar: då transportsträckorna på Åland understiger 250 km ska artiklarna 4.2, 9, 10.1, 16.1b, 16.2, 17.1, 17.2 och 24 - 28 tillämpas), landskapslag (1957:23) om allmänna vägar i landskapet Åland, landskapslag (1964:16) om kommunalvägar, landskapslag (2008:59) om enskilda vägar i landskapet Åland, landskapslag (1993:19) om besiktning och registrering av fordon, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik.

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
7	Se över möjligheterna att ställa krav på användbarhet och tillgänglighet vid upphandlingen av busstrafik, nya färjor, renovering av färjor och vid privatisering av färjetrafik.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken	<ul style="list-style-type: none">✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
8	Tydliggöra vid anbudsförfrågan hur busshållplatserna utformas för att vara användbara och tillgängliga. Landskapslagstiftningen om yrkesmässig trafik förnyas och tydliggörs. Lagförslaget skickas under hösten på remiss och lagtinget får förslaget på sitt bord vid årsskiftet.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
9	I samband med utformning av nya hamnar, terminaler och större renoveringar finansierade med landskapets medel säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken, kommuner, rederier, bussbolag	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning
10	Förbättra landskapets information vid bokning och i turlista gällande tillgänglighet.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
11	Utreda tillsynsansvaret för EU-förordningar nr 181/2011 och 1177/2010.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken, kommuner	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning
12	Utbilda personal inom avdelningen och Ålandstrafiken i enlighet med gällande EU-förordningar.	Infrastrukturavdelningen Ålandstrafiken	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling

Yrkeskompetens för taxichaufförer

För att få arbeta som taxichaufför i landskapet krävs ett yrkeskörtillstånd men ingen yrkesutbildning. Vidare måste personer som yrkesmässigt transporterar barn i grundskola eller i barnomsorg, inom, eller i anslutning till verksamheten ha gått en skolskjutsutbildning godkänd av landskapsregeringen.

I riket gäller sedan 1 januari 2010 lag om yrkeskompetens för taxiförare (FFS 695/2009) och statsrådets förordning om yrkeskompetens för taxiförare (FFS 825/2009) som kräver att verksamma taxiförare genomgår utbildning för taxiförare och efter fem år fortbildning för att erhålla och inneha körtillstånd. Syftet med utbildningen är bl.a. att främja hälsa och säkerhet för anställda inom taxibranschen och vägtrafikanter samt att främja miljövänlighet och trafiksäkerhet. Via utbildningen får förarna ökad expertis, vilket

höjer transporter och tjänsternas kvalitet och erbjuder förarna möjlighet att förbättra både arbets- och trafiksäkerheten.

För att få framföra fordon i taxitrafik i Sverige krävs det en taxiförarlegitimation. Kunskapskraven för att erhålla taxilegitimation omfattar tio olika områden där bland annat bemötande, sjukdomar och funktionsnedsättningar ingår. Här framhålls vikten av att en taxiförare ska förstå och respektera olika människors förutsättningar och behov samt kunskap om bästa sättet att assistera passagerare med sjukdom eller funktionsnedsättning så att resan upplevs som både trygg och säker. Dessa krav regleras i taxitrafiklagen (SFS 2012:211, 3 kap.) och i taxitrafikförordningen (SFS 2012:238) samt i Transportstyrelsens föreskrifter.

Åland har egen behörighet på området och infrastrukturavdelningen avser utreda möjligheten att införa utbildning om personer med funktionsnedsättning.

Åtgärd 13

För att höja transporter och tjänsternas kvalitet övervägs ny lagstiftning för yrkeskompetens för taxichaufförer där även utbildning om personer med funktionsnedsättning ingår.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och att delta i samhället och artikel 20 Personlig rörlighet

Ansvarig: Infrastrukturavdelningen

Andra berörda aktörer: Ålands Näringsliv, Mariehamns åkeriförening r.f., Ålands yrkesbilägarförening r.f. LR; utbildnings- och kulturavdelningen, Motorfordonsbyrån, Ålands polismyndighet, Ålands Yrkesgymnasium

Finansieringsbehov: Normala budgetanslag

Lagstiftning: Körkortslag (2015:88) för landskapet Åland, landskapslag (1976:33) om yrkesmässig trafik, landskapsförordning (2008:140) om skolskjutsning.

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 För att höja transporter och tjänsternas kvalitet övervägs ny lagstiftning för yrkeskompetens för taxichaufförer där även utbildning om personer med funktionsnedsättning ingår.	Infrastrukturavdelningen Ålands Näringsliv, Mariehamns åkeriförening r.f., Ålands yrkesbilägarförening r.f. LR; utbildnings- och kulturavdelningen, Motorfordonsbyrån, Ålands polismyndighet, Ålands yrkesgymnasium	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Näringsavdelningen

Tillgänglig turism

En tydlig trend är att personer med funktionsnedsättning reser mer. Anläggningar speciellt lämpade för att ta emot personer med funktionsnedsättning finns på många turistorter världen över, där man också sett den kommersiella nyttan i anpassade

anläggningar. En person med funktionsnedsättning styr i regel hela familjens val av resmål. Tillgången på lämpliga anläggningar för personer med funktionsnedsättning är begränsade på Åland. Det finns ett behov av att arbeta med att möta det ökade behovet av tillgängliga anläggningar i den för landskapet så viktiga näring.

Under tidigare programperiod (2013-2016) genomfördes flera större och mindre projekt för att utveckla Åland till ett mer tillgängligt resmål. Bland annat kan nämnas föreläsningar och seminarier med syfte att sprida kunskap kring tillgänglighetsfrågor, samt tillgänglighetsinventeringar av turismanläggningar. Visit Åland har information kring tillgängligheten vid flera åländska resmål tillgänglig på sin hemsida.

Det största behovet inom turismsektorn och det åländska näringslivet i dag gällande tillgänglighet och bemötande av personer med funktionsnedsättningar är kunskap. Fokus under denna programperiod bör därför vara på kunskapsspridning, att lyfta fram tillgänglighet som ett viktigt ämne samt nyttan och möjligheterna med att satsa på ökad tillgänglighet.

Åtgärd 14

Fortsätta arbetet med att hitta former för ökad tillgänglighet inom turismsektorn genom näringslivsutvecklarens deltagande i arbetsgrupper som "Tillgänglig turism" och "City Mariehamn" och inom arbetet med utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Ansvarig: Näringsavdelningen/allmänna byrån (näringslivsutvecklaren)

Andra berörda aktörer: City Mariehamn, Visit Åland

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
14 Fortsätta arbetet med att hitta former för ökad tillgänglighet inom turismsektorn genom näringslivsutvecklarens deltagande i arbetsgrupper som "Tillgänglig turism" och "City Mariehamn" och inom arbetet med utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland.	Näringsavdelningen/ allmänna byrån (näringslivsutvecklaren) City Mariehamn, Visit Åland	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten

Utveckling av befintliga stödformer

Landskapsregeringens övergripande målsättning för näringspolitiken är att bidra till att skapa förutsättningar för ett livskraftigt och lönsamt näringsliv som bidrar till den ekonomiska tillväxten och ger möjlighet till sysselsättning på hela Åland. Detta slås fast i

det dokument som samlar landskapsregeringens principer för handläggning och beviljande av stöd till näringslivet.

Utgående från befintlig lagstiftning, EU:s regler för statsstöd, landskapets årliga budget samt av landskapsregeringen utfärdade principer beviljas stöd till näringslivet. Landskapsregeringens finansieringsformer utgörs av olika former av bidrag.

Tillgänglighet och användbarhet är indikatorer som regeringen vill ge ökat utrymme vid bedömningar av stöd från näringsavdelningen. För att detta mål ska kunna uppnås krävs en större kunskapsnivå både internt och externt kring vilka behov som finns gällande tillgänglighet och hur de bäst ska tillgodoses.

Åtgärd 15

Göra en översyn för vilka indikatorer som styr de stöd som näringsavdelningen beviljar samt se hur stödsystemen kan utvecklas för att premiera tillgänglighet och användbarhet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

Ansvarig: Näringsavdelningen/allmänna byrån

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
15 Göra en översyn för vilka indikatorer som styr de stöd som näringsavdelningen beviljar samt se hur stödsystemen kan utvecklas för att premiera tillgänglighet och användbarhet.	Näringsavdelningen/ allmänna byrån	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Regeringskansliet

Utbildning tillgänglighet och funktionsnedsättning

Regeringskansliet har det övergripande ansvaret för kompetensutvecklingen kring funktionsnedsättningar och FN-konventionen inom förvaltningen och berörda myndigheter.

Ambitionen med utbildning är att ge ökad kunskap om olika funktionsnedsättningar. Ökad kunskap och medvetenhet ger goda förutsättningar till ett korrekt bemötande både av personer som använder förvaltningens tjänster och av kollegor. Målsättningen är att öka servicenivån samt att höja kompetensen hos landskapsregeringen som arbetsgivare.

Åtgärd 16

Samordna och arrangera kontinuerlig fortbildning för landskapsregeringens förvaltning och myndigheter gällande tillgänglighet och bemötande.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 8 *Ökad medvetenhet*

Ansvarig: Regeringskansliet/personalenheten

Andra berörda aktörer: Övrig landskapsförvaltning

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: -

Åtgärd 17

I dialog med funktionshindersrörelse, förvaltning och myndigheter identifiera ytterligare utbildningsbehov kopplade till funktionsnedsättning och tillgänglighet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 8 *Ökad medvetenhet*

Ansvarig: Regeringskansliet/ personalenheten

Andra berörda aktörer: Övrig landskapsförvaltning, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
16 Samordna och arrangera kontinuerlig fortbildning för landskapsregeringens förvaltning och myndigheter gällande tillgänglighet och bemötande.	Regeringskansliet/ personalenheten Övrig landskapsförvaltning	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning
17 I dialog med funktionshindersrörelse, förvaltning och myndigheter identifiera ytterligare utbildningsbehov kopplade till funktionsnedsättning och tillgänglighet.	Regeringskansliet/ personalenheten Övrig landskapsförvaltning Ålands handikappförbund	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten

Tillgänglig information

Landskapsregeringens kommunikationsverksamhet utgår från offentlighetsprincipen. Det betyder att alla medborgare har rätt att ta del av allmänna handlingar. Landskapsregeringens kommunikation med omgivningen utgör en förutsättning för en fungerande demokrati där medborgarnas rättigheter tillgodoses. Landskapsregeringen och förvaltningen ska både internt och externt ha beredskap att informera om sitt arbete och presentera beslut och åtgärder i det praktiska, politiska och historiska sammanhanget.

Webbtillgänglighet handlar om de principer och den teknik som ska iakttas när man bygger webbplatser, i syfte att göra webbplatsernas innehåll tillgängligt för alla användare. Det finns internationellt erkända och teknikneutrala riktlinjer för design av tillgängliga webbplatser och tillgängligt innehåll.

Den digitala agendan är det övergripande styrdokumentet för omvandlingen av det åländska samhället till ett modernt e-samhälle. En del i arbetet med den digitala agendan är att ta fram gemensamma system som uppfyller de förväntningar den åländska befolkningen har om att få service och utföra sina ärenden digitalt. Tillgång till offentliga e-tjänster och information är särskilt viktiga med tanke på kundperspektivet. Den teknikutveckling som sker och de system som byggs upp i samband med den digitala agendan ska vara tillgängliga och användbara.

Åtgärd 18

Ett projekt där centrala dokument som beskriver landskapsregeringens verksamhet tas fram i formatet "Lättläst".

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället och artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information

Ansvarig: Regeringskansliet

Andra berörda aktörer: Finansavdelningen

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: Landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet, landskapsregeringens kommunikationsstrategi

Åtgärd 19

Landskapsregeringens nya webbplats ska kontinuerligt granskas så att den är tillgänglig och användbar. Webbplatsens utveckling ska följa senaste standard när det gäller tillgänglig och användbar teknik.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället och artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information

Ansvarig: Regeringskansliet/utvecklingsenheten

Andra berörda aktörer: Finansavdelningen

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: Landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet, landskapsregeringens kommunikationsstrategi

Åtgärd 20

De digitala tjänster som tas fram inom den digitala agendan ska vara användbara och tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Detta för att säkra att hela den åländska befolkningen kan ta del av den utvecklade servicen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Att leva självständigt och delta i samhället och

artikel 21 Yttrandefrihet och åsiktsfrihet samt tillgång till information

Ansvarig: Regeringskansliet/utvecklingsenheten

Andra berörda aktörer: Finansavdelningen, ÅDA

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: Landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet, landskapsregeringens kommunikationsstrategi

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
18	Ett projekt där centrala dokument som beskriver landskapsregeringens verksamhet tas fram i formatet "Lättläst".	Regeringskansliet Finansavdelningen	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service stödåtgärder
19	Landskapsregeringens nya webbplats ska kontinuerligt granskas så att den är tillgänglig och användbar. Webbplatsens utveckling ska följa senaste standard när det gäller tillgänglig och användbar teknik.	Regeringskansliet Finansavdelningen	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Digitalisering och tillgänglighet
20	De digitala tjänster som tas fram inom den digitala agendan ska vara användbara och tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Detta för att säkra att hela den åländska befolkningen kan ta del av den utvecklade servicen.	Regeringskansliet Finansavdelningen ÅDA	✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Tillgängligt valsystem

Ålands landskapsregering tillsatte 2014 en arbetsgrupp för översyn av vallagstiftningen inför valet 2019. I december 2015 publicerade arbetsgruppen sin slutrapport. Utgående från rapportens slutresultat pågår utarbetande av ny vallagstiftning. Syftet är att modernisera vallagstiftningen så att den stämmer överens med nutida standard och internationella förpliktelser. Kravet på tillgängliga vallokaler förtydligas. Genom pilotprojekt med röstning per internet möjliggörs ökad självständighet och stärkt rätt till valhemlighet för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärd 21

I förslag till ny vallagstiftning skall tillgänglighetsaspekter beaktas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 Allmänna principer och 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Ansvarig: Regeringskansliet/enheten för rättsliga och internationella frågor

Andra berörda aktörer: Kommuner

Finansieringsbehov: Ryms inom ramen för planerade anslag

Lagstiftning: Vallag för Åland (ny lag, ersätter LL om lagtingsval och kommunalval, ÅFS 1970:39), revidering av LL om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar, ÅFS 1998:20

Åtgärd 22

I samband med utvärdering av systemet med röstning via internet skall tillgänglighetsaspekter beaktas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 *Allmänna principer* och 29 *Deltagande i det politiska och offentliga livet*

Ansvarig: Regeringskansliet/enheten för rättsliga och internationella frågor

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom ramen för planerade anslag

Lagstiftning: EU-direktiv 2016/2102 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
21	I förslag till ny vallagstiftning skall tillgänglighetsaspekter beaktas.	Regeringskansliet/enheten för rättsliga och internationella frågor Kommunerna	✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
22	I samband med utvärdering av systemet med röstning via internet skall tillgänglighetsaspekter beaktas.	Regeringskansliet/enheten för rättsliga och internationella frågor	✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Social- och miljöavdelningen

Socialvårdsbyrån

Förbättra lagstiftningen på området socialvård, handikappservice, specialomsorg och självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättning

Personer som lever med någon form av funktionsnedsättning har i enlighet med bland annat socialvårdslagen, handikappservicelagen och specialomsorgslagen rätt till olika former av tjänster för att kunna leva självständigt och delta i samhället med lika valmöjligheter som andra personer. Tjänsterna tillhandahålls av bland annat kommunen, Ålands Omsorgsförbund eller av en privat socialserviceproducent.

Socialvårdsbyrån vid Ålands landskapsregering ansvarar för att uppdatera och förbättra lagstiftningen på området socialvård, handikappservice och specialomsorger för personer med funktionsnedsättning. Lagstiftningsbehörigheten på det sociala området är delad mellan riket och landskapet. En samordning av handikappservicelagen och specialomsorgslagen till en gemensam funktionshinderslag är pågående i riket och blir en del i reformen av sociallagstiftningen. I samband med reformen av socialvårdslagstiftningen bereds även lagstiftning om stärkande av självbestämmanderätten för klienter inom socialvården och patienter inom hälso- och sjukvården. Åland har till vissa delar lagstiftningsbehörighet på området. År 2015 har arbetet inletts med ny socialvårdslag och annan lagstiftning som sammanhänger med den.

Åtgärd 23

Utarbeta ny socialvårdslag och lagstiftning som sammanhänger med den.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Rätt att leva självständigt och att delta i samhället*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, tredje sektorn

Finansieringsbehov: Utredning om ekonomiska konsekvenser av ev. lagstiftningsåtgärder utreds i samband med lagberedningen

Lagstiftning: Landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård

Åtgärd 24

Följa med reformen av funktionshinderslagstiftningen på rikssidan och eventuellt sammanslå handikappservicelag och lag om specialomsorger av utvecklingsstörda till en funktionshinderslag.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Rätt att leva självständigt och att delta i samhället*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Utredning om ekonomiska konsekvenser av ev. lagstiftningsåtgärder utreds i samband med lagberedningen

Lagstiftning: landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp, landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger av utvecklingsstörda

Åtgärd 25

Följa med reformen om stärkande av självbestämmanderätten för klienter inom socialvården och patienter inom hälso- och sjukvården för eventuella lagstiftningsåtgärder.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Rätt att leva självständigt och att delta i samhället*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, Oasen boende- och vårdcenter, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Utredning om ekonomiska konsekvenser av ev. lagstiftningsåtgärder utreds i samband med lagberedningen

Lagstiftning: Landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger av utvecklingsstörda, lag om missbrukarvård (FFS 41/1986) enligt lydelse 31.12.1992 (till den del rikets behörighet i uppdaterad lydelse), landskapslag (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, mentalvårdslagen (FFS 1116/1990)

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
23 Utarbeta ny socialvårdslag och lagstiftning som sammanhänger med den.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, tredje sektorn	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Utveckling av service stödåtgärder
24 Följa med reformen av funktionshinderslagstiftningen på riksidan och eventuellt sammanslå handikappservicelag och lag om specialomsorger av utvecklingsstörda till en funktionshinderslag.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, Ålands handikappförbund	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Utveckling av service stödåtgärder
25 Följa med reformen om stärkande av självbestämmanderätten för klienter inom socialvården och patienter inom hälso- och sjukvården för eventuella lagstiftningsåtgärder.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., ÅHS, LR; hälso- och sjukvårdsbyrån, Oasen boende- och vårdcenter, Ålands handikappförbund	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Utveckling av service stödåtgärder

Samordnad socialservice

I oktober 2013 tillsattes en lagberedningsgrupp för arbetet med samordning av den åländska socialvården. Under år 2014 pågick lagberedningsarbete gällande samordningen av den åländska socialvården. Landskapsregeringen tog fram en finansieringsmodell och en plan för förverkligandet av en samordnad social service på Åland i en gemensam myndighet, kommunernas socialtjänst, KST. Samordningen omfattar all socialservice förutom barnomsorg och äldreomsorg. Landskapslagen om kommunalt samordnad socialtjänst trädde i kraft i början av år 2016. Lagtinget har den 31.5.2017 fattat beslut om att tidtabellen för KST-processen skjuts fram så att den eventuella lösning kommunerna föreslår ska implementeras senast 1.1.2020, om inte ska KST organiseras i form av ett kommunalförbund för hela Åland som inleder sin verksamhet senast 1.1.2021.

Landskapsregeringen ska bistå kommunerna vid planeringen och förverkligandet av samarbetet enligt denna lag. Under år 2016 klarade landskapsregeringen utgående från landskapslagen om kommunalt samordnad socialtjänst (KST-lagen) och dess förarbeten hur ansvarsfördelningen mellan den enskilda kommunen och de/t för kommunerna gemensamma KST-området/na ser ut, *Klarläggande av gränsdragningar KST – primärkommun utgående från landskapslag (2016:2) om kommunalt samordnad socialtjänst.*

Åtgärd 26

Landskapsregeringen bistår fortsättningsvis kommunerna vid planeringen och samordningen av kommunernas socialtjänst.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 *Rätt att leva självständigt och att delta i samhället* och artikel 5 *Jämlikhet och icke-diskriminering*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån.

Andra berörda aktörer: Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., LR; Ålands kommunförbund,

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: Landskapslagen (2016:2) om kommunalt samordnad socialtjänst, landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om en kommunalt samordnad socialtjänst (ligger i lagstiftningskontrollen), landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp, landskapslag ((1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger av utvecklingsstörda

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
26 Landskapsregeringen bistår fortsättningsvis kommunerna vid planeringen och samordningen av kommunernas socialtjänst.	Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån Kommunerna, Ålands omsorgsförbund k.f., LR; Ålands kommunförbund	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Guide för barn i behov av särskilt stöd

I samband med projektet BUSS som dåvarande landskapsstyrelsens undervisnings- och kulturavdelningen tillsammans med social- och miljöavdelningen genomförde år 1998-2001 sammanställde Ålands handikappförbund och landskapsregeringen en guide över olika samhällsstöd. Guiden fungerade som en enkel uppslagsbok om den service som finns för barn och ungdomar som av olika anledningar har behov av särskilt stöd av samhället. Syftet att ge en praktisk översikt över de tjänster och förmåner som finns att tillgå. Guiden har varit ett uppskattat verktyg men är i behov av en uppdatering.

Åtgärd 27

En reviderad version av guide för barn i behov av särskilt stöd arbetas fram i samarbete med Ålands handikappförbund.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning* och artikel 25 *Hälsa*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån, Ålands handikappförbund

Andra berörda aktörer: Övriga myndigheter och aktörer kopplade till olika stödfunktioner

Finansieringsbehov: Särskild budgetering.

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 En reviderad version av guide för barn i behov av särskilt stöd arbetas fram i samarbete med Ålands handikappförbund.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Ålands handikappförbund Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån, Övriga myndigheter och aktörer kopplade till olika stödfunktioner	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service stödåtgärder

Internationellt och nationellt funktionshinderssamarbete

Inkludering av personer med funktionsnedsättning i samhället, är ett viktigt mål inom det nordiska samarbetet. Samarbetet baseras på de nordiska länderna samt Färöarnas, Grönlands och Ålands gemensamma värderingar om demokrati, rättsstat och jämlikhet. I de nordiska samarbetsministrarnas visionsdeklaration från februari 2014 *Norden – Tillsammans är vi starkare* uttrycks bland annat visioner om optimala förutsättningar för att medborgare ska kunna röra sig fritt mellan de nordiska länderna och att Norden ska vara en innovativ region med fokus på välfärd, utbildning, kreativitet, entreprenörskap, hållbarhet och forskning. Samarbetsministrarna vill även säkerställa att det nordiska samarbetet i internationella frågor kompletterar det samarbete som äger rum i andra organisationer. Det nordiska samarbetet ska skapa nordisk nytta, ge mervärde åt alla och leda till konkreta resultat.

År 2017 beslöt statsrådet i riket att tillsätta en delegation i enlighet med statsrådets förordning av den 3 november 2016 om *Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Delegationen utgör en del av det nationella genomförandet av FN-konventionen. Delegationen har till uppgift att inom olika sektorer och på olika plan i statsförvaltningen och samhället underlätta sådan verksamhet som hänför sig till genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är viktigt att Åland, det svenska språkets särställning och frågor som omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet beaktas i det nationella funktionshinderssamarbetet.

Den 29 november 2016 antog landskapsregeringen ett reglemente för *Rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland*. Rådet består enligt reglemente, § 3, av högst tretton ledamöter, tre representanter för handikapporganisationer, en representant för Ålands kommunförbund, en representant för Mariehamns stad, en representant för Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), en representant för Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) samt en representant från vardera

avdelningen inom landskapsregeringens allmänna förvaltning, näringsavdelningen, regeringskansliet, infrastrukturavdelningen, finansavdelningen, utbildnings och kulturavdelningen samt social- och miljöavdelningen. Rådet fungerar som koordineringsmekanism på Åland gällande implementering, uppföljningsmekanism och rapportering av FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att underlätta därtill relaterad verksamhet inom olika sektorer och på olika plan. Den 17 mars 2017 tillsatte landskapsregeringen ett funktionshinderråd med mandattid 17.3.2017–31.12.2018.

Åtgärd 28

Delta i rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder för att säkerställa ett nordiskt funktionshinderssamarbete.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 4 *Allmänna åtaganden*, artikel 32 *Internationellt samarbete* och artikel 33 *Nationellt genomförande av konventionen*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån, Ålands handikappförbund

Andra berörda aktörer: Representanter från de nordiska länderna och självstyrande områdenas regeringar och funktionshindersrörelser.

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärd 29

Delta i det nordiska expertnätverket för FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa ett nordiskt funktionshinderssamarbete.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 4 *Allmänna åtaganden*, artikel 32 *Internationellt samarbete* och artikel 33 *Nationellt genomförande av konventionen*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Representanter från de nordiska länderna och självstyrande områdenas regeringar

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärd 30

Landskapet Åland deltar med en sakkunnigmedlem i den nationella delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 8 *Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning* och artikel 33 *Nationellt genomförande och övervakning*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Förordningen (908/2016) om delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Åtgärd 31

Bidra med sakkunskap i rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 8 Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning, artikel 33 Nationellt genomförande och övervakning och artikel 35 Konventionsstaternas rapporter

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen, finansavdelningen, näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen, infrastrukturavdelningen, regeringkansliet

Andra berörda aktörer: ÅHS, AMS, Ålands kommunförbund, Mariehamns stad, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: Lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS1987/380), landskapslag (ÅFS 2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lag om service och stöd på grund av handikapp

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
28	Delta i rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder för att säkerställa ett nordiskt funktionshinderssamarbete.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Ålands handikappförbund Representanter från de nordiska länderna och självstyrande områdenas regeringar och funktionshindersrörelser	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Utveckling av service stödåtgärder
29	Delta i det nordiska expertnätverket för FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för att säkerställa ett nordiskt funktionshinderssamarbete.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån Representanter från de nordiska länderna och självstyrande områdenas regeringar och funktionshindersrörelser	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Utveckling av service stödåtgärder
30	Landskapet Åland deltar med en sakkunnigmedlem i den nationella delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.	Social- och miljöavdelningen/ Socialvårdsbyrån	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Utveckling av service stödåtgärder
31	Bidra med sakkunskap i rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland.	Social- och miljö-, närings-, utbildnings- och kultur-, infrastruktur-, finansavdelningen, regeringkansliet ÅHS, AMS, Ålands kommunförbund, Mariehamns stad, Ålands handikappförbund	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Utbildningsinsats om våld och personer med funktionsnedsättning

FN, Europarådet och EU har i konventioner, handlingsplaner och olika aktiviteter uppmärksammat förekomsten av flerfaldig diskriminering, d.v.s. när människor utsätts för våld och övergrepp utifrån flera aspekter, exempelvis kön och funktionsnedsättning. FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning konstaterar att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning ofta är utsatta för en större risk, både inom och utom hemmet, för våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande (*Preamble, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll*). För förändring krävs både kunskap och information om hur man undviker, känner igen och rapporterar förekomst av utnyttjande, våld eller övergrepp, både för personer med funktionsnedsättning, deras familjemedlemmar och till exempel vård- och omsorgspersonal, skolpersonal och personal inom fritidssektorn.

Åtgärd 32

Samordna och arrangera utbildning för social- och hälsovårdspersonal samt andra berörda gällande våld och personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 16 *Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrå/hälso- och sjukvårdsbyrå samt jämställdhetsenheten vid regeringskansliet

Andra berörda aktörer: Kommunerna, ÅHS, ÅOF, utbildningsanordnare, fritidssektorn, privata sektorn, tredje sektorn

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: -

Åtgärd 33

Ta fram informationsmaterial om personer med funktionsnedsättningars rättigheter att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp (punktskrift, ljudformat och lättläst format).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 16 *Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp*

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrå/
Regeringskansliet/jämställdhetsenheten

Andra berörda aktörer: Kommunerna, ÅHS, ÅOF, utbildningsanordnare, privata sektorn, tredje sektorn

Finansieringsbehov: Särskild budgetering

Lagstiftning: -

32	<p>Samordna och arrangera utbildning för social- och hälsovårdspersonal samt andra berörda gällande våld och personer med funktionsnedsättning.</p>	<p>Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ hälso- och sjukvårdsbyrån Jämställdhetsenheten vid regeringskansliet Kommunerna, ÅHS, ÅOF, utbildningsanordnare, fritidssektorn, privata sektorn, tredje sektorn</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stöd
33	<p>Ta fram informationsmaterial om personer med funktionsnedsättnings rättigheter att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp (punktskrift, ljudformat och lättläst format).</p>	<p>Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ Regeringskansliet/ Jämställdhetsenheten Kommunerna, ÅHS, ÅOF, utbildningsanordnare, fritidssektorn, privata sektorn, tredje sektorn</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stöd

Skydd av den personliga integriteten och främjande av personlig säkerhet

Behov av och förutsättningar för det förebyggande arbetet för skydd av den personliga integriteten och främjande av personlig säkerhet hos personer med funktionsnedsättning kan se olika ut. Ett exempel är system för att rättssäkra riskbedömningar för att säkerställa lämpligheten hos personal eller säkerställa gemensamma metoder för att uppdaga missförhållanden. Åland har en antagen *landskapslag (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn*. Lagen föreskriver om ett kontrollförfarande som skall göra arbetsgivare medvetna om eventuell brottslig bakgrund hos dem som skall arbeta med personer under 18 år. Syftet med lagen är att skydda den personliga integriteten och främja den personliga säkerheten för personer under 18 år. Motsvarande skydd i lagstiftning finns inte gällande andra målgrupper som kan anses utgöra särskilt sårbara målgrupper t.ex. äldre personer med demenssjukdom, vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning), personer med psykisk funktionsnedsättning m.fl.

Yrkesrättigheter inom hälso- och sjukvården är riksbehörighet, medan yrkesrättigheter inom socialvården är åländsk behörighet. Tillstånds- och tillsynsverket för hälso- och sjukvården utövar idag tillsyn i riket över personal inom hälso- och sjukvården och socialvården, i syfte att främja klient- och patientsäkerheten, och tillhandahåller därför ett register över legitimerad personal och personal med skyddad yrkesbeteckning inom hälso- och sjukvården och socialvården. Åländsk hälso- och sjukvårdspersonal är registrerad i Tillstånds- och tillsynsverkets register. Det finns idag på Åland inget motsvarande register över den yrkesutbildade personalen inom socialvården, vilket gör det betydligt svårare att övervaka deras yrkesutövning och kompetens. I dagsläget saknas även bestämmelser om den yrkesutbildade personalens anmälningsskyldighet vid upptäckt av missförhållande eller uppenbara risker i klientsäkerheten, illabehandling av klienter och åtgärder i verksamhetskulturen som är skadliga för klienterna.

Åtgärd 34

Utreda behov och möjlighet till lagstiftning om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med t.ex. personer med demens, intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning), psykiska funktionsnedsättningar m.fl.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14 Frihet och personlig säkerhet, artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunerna, ÅHS, ÅOF, Oasen, utbildningsanordnare, fritidssektorn, privata sektorn, tredje sektorn

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Landskapslag (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, straffregisterlag (FFS 1993/770), straffregisterförordning (FFS 1993/772)

Åtgärd 35

Överväga möjligheten att införa ett register över personal inom socialvården för stärkt tillsyn och bättre säkerhet för klienterna i samband med arbetet med en ny lag om yrkesutbildade personer inom socialvården.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14 Frihet och personlig säkerhet, artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunerna, ÅOF, Oasen, privata sektorn

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Förordning om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (FFS 804/1992), gäller med stöd av landskapsförordning (1995:103) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård

Åtgärd 36

Överväga in ta bestämmelser i ny Socialvårdslag om personalens anmälningsskyldighet vid upptäckt av missförhållande eller uppenbar risk för ett missförhållande vid tillhandahållandet av socialvård för klienter.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14 Frihet och personlig säkerhet, artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunerna, ÅOF, Oasen, privata sektorn

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård

Åtgärd 37

Överväga in ta bestämmelser om yrkesutbildades anmälningsplikt i ny lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre. Anmälan omfattande äldre personer som är i behov av social- och hälsovård och oförmögen sörja sin omsorg, hälsa eller säkerhet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14 Frihet och personlig säkerhet, artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: Yrkesutbildade inom hälso- och sjukvården, socialvården, räddningssväsendet i området, nödcentralen, polisen

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (28.12.2012/980)

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
34	Utreda behov och möjlighet till lagstiftning om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med t.ex. personer med demens, intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning), psykiska funktionsnedsättningar m.fl.	Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ Kommunerna, ÅHS, ÅOF, Oasen, utbildningsanordnare, fritidssektorn, privata sektorn, tredje sektorn	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
35	Överväga möjligheten att införa ett register över personal inom socialvården för stärkt tillsyn och bättre säkerhet för klienterna i samband med arbetet med en ny lag om yrkesutbildade personer inom socialvården.	Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ Kommunerna, ÅOF, Oasen, privata sektorn	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

36	<p>Överväga in ta bestämmelser i ny Socialvårdslag om personalens anmälnings-skyldighet vid upptäckt av missförhållande eller uppenbar risk för ett missförhållande vid tillhandahållandet av socialvård för klienter.</p>	<p>Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ Kommunerna, ÅOF, Oasen, privata sektorn</p>	<p>✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument</p>
----	--	--	---

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde	
37	<p>Överväga in ta bestämmelser om yrkesutbildades anmälningsplikt i ny lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre. Anmälan omfattande äldre personer som är i behov av social- och hälsovård och oförmögen sörja sin omsorg, hälsa eller säkerhet.</p>	<p>Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ Yrkesutbildade inom hälso- och sjukvården, socialvården, räddningsverket, nödcentralen, polisen</p>	<p>✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument</p>

Äldres psykiska hälsa

De senaste åren har forskningen bidragit till en nyanserad bild av området äldre och psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa hos äldre skiljer sig i flera fall åt från hur det ser ut för resten av den vuxna befolkningen, exempelvis i fråga om hur symtomen uttrycker sig och hur behovet av vård och omsorg ser ut. Den psykiska ohälsan kan debutera i samband med åldrandet men kan också ha debuterat tidigare i livet och inneburit en långvarig funktionsnedsättning. Samsjuklighet mellan somatisk och psykisk ohälsa är hög bland äldre. Äldre personer som lider av psykisk ohälsa befinner sig i en utsatt situation. Målgruppen har ofta en kombination av psykologiska, fysiska och sociala behov. Eftersom äldres psykiska ohälsa är ett område som befinner sig mellan psykiatri, geriatrik, äldreomsorg och primärvård finns en stor risk att frågan om helhetsansvar blir hängande i luften. Sett i ett större perspektiv är samhällsvinsterna tydliga. Att ta hand om individ och symtom är att ta hand om samhällets resurser.

Åtgärd 38

Utveckla det förebyggande, stärkande och hälsofrämjande arbetet kring äldres psykiska hälsa och utveckla formerna för det multiprofessionella samarbetet kring de individer som behöver mycket stöd genom projekt Äldres psykiska ohälsa.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället, artikel 25 Hälsa och artikel 26 Rehabilitering och rehabilitering,

Ansvarig: Social- och miljöavdelningen/socialvårdsbyrån/hälso- och sjukvårdsbyrån, ÅHS, kommunerna, ÅOF, privata sektorn

Andra berörda aktörer: Ålands Erfarenhetsexperter, Äldrerådet i Mariehamn

Finansieringsbehov: PAF finansierat

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
38 Utveckla det förebyggande, stärkande och hälsofrämjande arbetet kring äldres psykiska hälsa och utveckla formerna för det multiprofessionella samarbetet kring de individer som behöver mycket stöd genom projekt Äldres psykiska ohälsa.	Social- och miljöavdelningen/ socialvårdsbyrån/ hälso- och sjukvårdsbyrån ÅHS, kommunerna, ÅOF, privata sektorn Ålands Erfarenhetsexperter Äldrerådet i Mariehamn	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Nätverkande och samarbeten ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Miljöbyrån

Genomgång av lagstiftning

Till miljöbyråns ansvarsområde hör miljömedvetenhet, miljöskydd, biologisk mångfald, minimerad klimatpåverkan, avfall, hälsosam livsmiljö för människor, djurhälsa, djurvälstånd, livsmedelssäkerhet och vattenvård. Inom dessa områden finns mycket lagstiftning som i något fall kan innehålla onödiga begränsningar för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärd 39

Gå igenom lagstiftningen på miljöbyråns område för att kontrollera om det i lagstiftningen finns hinder för personer med funktionsnedsättning och föreslå ändringar där det finns behov.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 4 *Allmänna åtaganden*

Ansvarig: Miljöbyrån

Andra berörda aktörer: eventuellt ÅMHH

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
----------	-----------------------------	-------------------------

39

Gå igenom lagstiftningen på miljöbyråns område för att kontrollera om det i lagstiftningen finns hinder för personer med funktionsnedsättning och föreslå ändringar där det finns behov.

Miljöbyrån
ÅMHM

✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Tillgängliggörande av naturreservat

Landskapet har 54 naturreservat, varav flera är viktiga för det rörliga friluftslivet. Olika åtgärder har vidtagits för att göra områdena mera vistelsevänliga, men ofta är dessa åtgärder begränsade och inte anpassade till personer med funktionsnedsättning.

Åtgärd 40

Tillgängliggöra områden inom naturreservat i större omfattning för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Miljöbyrån

Andra berörda aktörer: Fastighetsverket

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
40 Tillgängliggöra områden inom naturreservat i större omfattning för personer med funktionsnedsättning.	Miljöbyrån Fastighetsverket	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

Hälso- och sjukvårdsbyrån

Förordning om medicinsk rehabilitering

I den nya hälso- och sjukvårdslagen som trädde i kraft 1.1.2012 fastslås att hälso- och sjukvårdens uppgifter är att utföra undersökningar av patienter, fastställa medicinska diagnoser och ge vård samt att ge den medicinska rehabilitering som behövs.

Rehabilitering och habilitering är många gånger avgörande faktorer för att personer med funktionsnedsättning ska återfå eller behålla sin funktionsförmåga. I hälso- och sjukvårdslagen behandlas den medicinska rehabiliteringen under en särskild paragraf (§ 43) och lyfts även in i lagstiftningen när det gäller bland annat arbete för psykisk hälsa. I enighet med gällande lagstiftning kommer landskapsregeringen att ta fram en förordning om medicinsk rehabilitering. Detta bör vidtas snabbt.

Åtgärd 41

LR skall genom förordning utfärda närmare bestämmelser om den medicinska rehabiliteringen enligt § 55 i hälso- och sjukvårdslagen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 25 *Hälsa* och artikel 26 *Habilitering och rehabilitering*

Ansvarig: Hälso- och sjukvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: ÅHS, kommuner, FPA, AMS

Budget: Ryms inom befintligt anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård

Landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter

Åtgärd 42

LR skall ta ställning till uppdatering av LR instruktionen för handläggning av medicinsk rehabilitering från 2009.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 25 *Hälsa* och artikel 26 *Habilitering och rehabilitering*

Ansvarig: Hälso- och sjukvårdsbyrån

Andra berörda aktörer: ÅHS, kommuner, FPA, AMS

Budget: Ryms inom befintligt anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård

Landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
41 LR skall genom förordning utfärda närmare bestämmelser om den medicinska rehabiliteringen enligt § 55 i hälso- och sjukvårdslagen.	Hälso- och sjukvårdsbyrån ÅHS, kommuner, FPA, AMS	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
42 LR skall ta ställning till uppdatering av LR instruktionen för handläggning av medicinsk rehabilitering från 2009.	Hälso- och sjukvårdsbyrån ÅHS, kommuner, FPA, AMS	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Tillgänglighetsplan för ÅHS

Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) ansvarar för den offentliga hälso- och sjukvården på Åland. ÅHS ger vård till den åländska befolkningen och alla besökare i livets olika skeden, allt från förebyggande vård till specialiserad sjukvård. Tillgänglighet är en nyckel för att säkerställa att alla ska ha tillgång till vård.

ÅHS styrelse konstaterade i samband med tillbyggnaden hösten 2011 att det finns behov av att förbättra besökarens möjlighet till orientering på sjukhusområdet. En arbetsgrupp tillsattes med uppdrag att se över information och skyltning både inom- och utomhus. I

uppdraget låg även att ta i beaktande olika funktionsnedsättningar. En tillgänglighetsinventering har genomförts vid Ålands centralsjukhus i maj 2013. Detta är åtgärder för att öka tillgängligheten inom myndigheten.

Det finns således redan i dag kunskap och medvetenhet om de svårigheter som personer med funktionsnedsättning kan möta i kontakten med sjukvården, men det saknas en plan för att strukturera arbetet och säkra tillgängligheten vid Ålands hälso- och sjukvård. För att systematisera arbetet med tillgänglighetsfrågor bör en tillgänglighetsplan arbetas fram inom myndigheten.

Åtgärd 43

En plan för ökad tillgängligheten inom Ålands hälso- och sjukvård utarbetas vidare. Planen verkställs inom året 2018.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*, artikel 20 *Personlig rörlighet* och artikel 25 *Hälsa*

Ansvarig: Hälso- och sjukvårdsbyrån, ÅHS

Andra berörda aktörer: -

Budget: Ryms inom befintligt anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård

Landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 <p>En plan för ökad tillgänglighet inom Ålands hälso- och sjukvård utarbetas vidare. Planen verkställs inom året 2018.</p>	Hälso- och sjukvårdsbyrån ÅHS	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

Utbildnings- och kulturavdelningen

Utbildningsbyrån

Fortbildning och kompetensutveckling

Antalet elever och studerande i behov av särskilt stöd ökar i skolan. Målgruppen för de olika stödinsatserna är mångfacetterad. Det finns barn, ungdomar och vuxna som behöver särskilda stödinsatser på grund av olika fysiska och psykiska funktionsnedsättningar, sjukdom, neuropsykiatriska symptom, osv men det finns även högpresterande barn och unga vars skolgång underlättas av olika sÄrlösningar. En ökad inkludering och individualisering av elever med olika stödbehov i grundskolans allmänna undervisning och i utbildningen på gymnasienivå ställer nya förväntningar på kompetens

och bemötande. Ett kontinuerligt fortbildningsbehov föreligger därför kring stödbehov och didaktiska frågeställningar.

Ungdomsfrågorna hör organisatoriskt till Utbildningsbyrån enligt nuvarande organisationsmodell. Utbildningsbyrån saknar i dagsläget tillräckliga personella resurser för att bevaka insatser inom det ungdomspolitiska området. Det innebär att utbildningsinsatser kring ungas funktionsnedsättning samt skapandet av relevanta nätverk för myndigheter och organisationer som jobbar med unga kommer att bli eftersatt.

Åtgärd 44

Fortbildningsinsatser för att öka lärarnas beredskap och kompetens att hantera olika typer av särbehov i grundskolan.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunernas skolnämnder, skoldistriktet

Finansieringsbehov: Åtgärden kräver tilläggsanslag inom landskapsregeringens budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 45

Fortbildningsinsatser gällande "stöd för lärande" som är grundskolans läroplansanvisningar för specialundervisningen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Kommunernas skolnämnder, skoldistriktet

Finansieringsbehov: Åtgärden kräver tilläggsanslag inom landskapsregeringens budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 46

Fortbildningsinsatser för att öka lärarnas beredskap och kompetens att hantera olika typer av särbehov på gymnasie- och högskolenivå.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Landskapets skolor, Högskolan på Åland

Finansieringsbehov: Åtgärden kräver tilläggsanslag inom landskapsregeringens budget

Lagstiftning: Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland, landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning

Åtgärd 47

Fortbildningsinsatser för att höja arbetsplatshandledares kompetens och beredskap att handleda studerande med särskilda behov på arbetsplats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Högskolan på Åland, Ålands gymnasium

Finansieringsbehov: Åtgärden kräver tilläggsanslag inom landskapsregeringens budget

Lagstiftning: Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland, landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
44	Fortbildningsinsatser för att öka lärarnas beredskap och kompetens att hantera olika typer av särbehov i grundskolan.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ utbildningsbyrån Kommunernas skolnämnder, skoldistriktet,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
45	Fortbildningsinsatser gällande "stöd för lärande" som är grundskolans läroplansanvisningar för specialundervisningen.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ utbildningsbyrån Kommunernas skolnämnder, skoldistriktet,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
46	Fortbildningsinsatser för att öka lärarnas beredskap och kompetens att hantera olika typer av särbehov på gymnasie- och högskolenivå.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ utbildningsbyrån landskapets skolor, Högskolan på Åland	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
47	Fortbildningsinsatser för att höja arbetsplatshandledares kompetens och beredskap att handleda studerande med särskilda behov på arbetsplats.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ utbildningsbyrån Högskolan på Åland, Ålands gymnasium	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Revidering av styrdokument i grundskola och gymnasialstadiet

Lagstiftningen inom området för elev- och studerandevård är eftersatt, närmast obefintlig. Det gäller både lagstiftningen om elevers och studerandes trygghet i skol- och lärandemiljön, elev- och studerandevården, det mobbningsförebyggande arbetet, det drogförebyggande arbetet och säkerhet i undervisningsmiljö i skola och på arbetsplats.

I Finland används SORA-lagstiftningen som stöd för bedömning av lämpliga åtgärder då en person har hälsorelaterade problem med studierna. SORA kommer från det finska

uttrycket ”soveltumattomuuteen ratkaisuja” som närmast översätts ”lösningar vid olämplighet”. SORA-lagstiftningen saknas i landskapets LL utbildning på gymnasienivå och LL om Högskolan på Åland. SORA-lagstiftningen kan ses som ett verktyg för att öka säkerheten för studerande inom den yrkesinriktade undervisningsmiljön.

Landskapsregeringen har antagit nya läroplansanvisningar för specialundervisningen i grundskolan ”Stöd för lärande”. De nya läroplansanvisningarna, Stöd för lärande, är komplicerade och kan leda till felval beträffande stödinsatser. Även föräldrar kan få fel information om vilken typ av stöd elever behöver och kan få. Anvisningarna förutsätter en kontinuerlig tolkningsdiskussion och information till berörda parter. De nya anvisningarna kräver uppföljning för att nödvändiga revideringar ska kunna vidtas.

Styrdokumentet och anvisningarna skiljer sig mellan grundskola och utbildning på gymnasienivå. För att uppnå ett förenhetligande i terminologiska frågor, kompetensfrågor och i det praktiska förverkligandet förutsätts det en uppdatering av styrdokumentet.

Nuvarande grundskola och utbildning på gymnasienivå tillgodoser majoriteten av elevers och studerandes behov av strukturer för lärande. En grupp elever och studerande har behov av andra och differentierade undervisningsmetoder eller undervisningsformer. Det är nödvändigt att uppnå en ökad flexibilitet i förverkligandet av undervisningen t.ex. genom alternativa undervisningsmetoder, alternativa sätt att organisera undervisningen eller genom alternativa studievägar. Det förutsätts en tillåtande lagstiftning och tydliga anvisningar för att uppnå flexibla undervisningsformer och organisationer.

Åtgärd 48

En särskild lag om elev- och studerandevård utarbetas för att gälla alla utbildningsnivåer.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån, Social- och miljöavdelningen

Andra berörda aktörer: Den kommunala grundskolan, Ålands gymnasium, Högskolan på Åland

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland, Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland

Åtgärd 49

Revidering av grundskolelagen genomförs.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Den kommunala grundskolan

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 50

En revidering av grundskolans läroplan påbörjas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Den kommunala grundskolan, Ålands gymnasium

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 51

Alternativa undervisningsformer möjliggörs i grundskolelag.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Den kommunala grundskolan

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 52

En informationsfolder för Stöd för lärande i grundskolan utarbetas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Den kommunala grundskolan

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 53

Revidering av LL om Ålands gymnasium för att möjliggöra flexiblare studievägar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands gymnasium

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning

Åtgärd 54

SORA-lagstiftningen införs i LL om Ålands gymnasium och LL om Högskolan på Åland.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands gymnasium, Högskolan på Åland

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland

Åtgärd 55

Grundskolans stöd för lärande införs i läroplansgrunderna för utbildning på gymnasienivå för att uppnå enhetlighet och kontinuitet i stödåtgärderna.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands gymnasium

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
48	En särskild lag om elev- och studerandevård utarbetas för att gälla alla utbildningsnivåer.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån, Social- och miljöavdelningen Den kommunala grundskolan Ålands gymnasium, Högskolan på Åland	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning
49	Revidering av grundskolelagen genomförs.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Den kommunala grundskolan	✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
50	En revidering av grundskolans läroplan påbörjas.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Den kommunala grundskolan Ålands gymnasium	✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
51	Alternativa undervisningsformer möjliggörs i grundskolelag.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Den kommunala grundskolan	✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
52	En informationsfolder för Stöd för lärande i grundskolan utarbetas.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Den kommunala grundskolan	✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning

53	Revidering av LL om Ålands gymnasium för att möjliggöra flexibla studievägar.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Ålands gymnasium	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
54	SORA-lagstiftningen införs i LL om Ålands gymnasium och LL om Högskolan på Åland.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
55	Grundskolans stöd för lärande införs i läroplansgrunderna för utbildning på gymnasienivå för att uppnå enhetlighet och kontinuitet i stödåtgärderna.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Övergång mellan grundskola och gymnasialstadiet

Utbildningsutbudet för studerande med funktionsnedsättning är smalt på gymnasienivå. Det innebär att studerande har få anpassade utbildningsalternativ att välja emellan. För att kunna bredda utbildningsutbudet bör en organisation som möjliggör och integrering skapandet av individuella studievägar utvecklas inom Ålands yrkesgymnasium. Ett utbildningsalternativ för personer med gravt nedsatt intellektuell funktionsförmåga (utvecklingsstörning) saknas helt. Likaså saknas fortbildningsalternativ för vuxna.

Arbetsmarknaden är begränsad för studerande med funktionsnedsättning både under och efter studietiden. Under studietiden förutsätts tillgång till lämpliga arbetsplatser med arbetsuppgifter och handledning anpassad till den studerandes behov av stöd. Det saknas en koordinering och samordning mellan Ålands gymnasium, Ålands Omsorgsförbund och Ålands Handikappförbund, då arbetsplatser för lärande i arbete (LIA) och handledd praktik ska tillhandahållas. En ökad tillgång till LIA-platser, anpassade arbetsuppgifter och skyddade arbetsplatser är förutsättningar för att utbildning på gymnasienivå ska leda till en framgångsrik yrkesverksamhet för studerande med funktionsnedsättning.

Åtgärd 56

En handlingsplan för utveckling av specialundervisningen tas fram i Ålands yrkesgymnasium.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund

Finansieringsbehov: Inom ramen för befintlig budget

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland

Åtgärd 57

Individuella studievägar möjliggörs i Ålands yrkesgymnasium.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund

Finansieringsbehov:

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland, landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger för utvecklingsstörda

Åtgärd 58

Bredare utbud av utbildningsalternativ på gymnasienivå skapas, även riktade insatser kring olika specialbehov.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands gymnasium, Ålands omsorgsförbund

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland, landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger för utvecklingsstörda

Åtgärd 59

Samordning och koordinering av LIA-platser och praktikplatser för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 24 *Utbildning*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/utbildningsbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund

Finansieringsbehov: -

Lagstiftning: Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning, grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland, landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående

specialomsorger för utvecklingsstörda

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
56	En handlingsplan för utveckling av specialundervisningen tas fram i Ålands yrkesgymnasium.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
57	Individuella studievägar möjliggörs i Ålands yrkesgymnasium.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
58	Bredare utbud av utbildningsalternativ på gymnasienivå skapas, även riktade insatser kring olika specialbehov.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Ålands gymnasium, Ålands omsorgsförbund	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
59	Samordning och koordinering av LIA-platser och praktikplatser för personer med funktionsnedsättning.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Utbildningsbyrån Ålands yrkesgymnasium, Ålands omsorgsförbund	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nätverkande och samarbete ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Kulturbyrån

Utbildning av ledare i verksamheter riktade till unga

Landskapsregeringen har i sin ungdomspolitik lyft tre prioriterade områden; aktivt medborgarskap, hälsa och välbefinnande samt kultur och fritid. Ungdomspolitik är liksom funktionshinderspolitiken tvärssektoriell och spänner i sig över flera politikområden.

När det gäller ungdomsarbete är det en delad behörighet, där landskapsregeringen och kommunerna tillsammans verkar för att skapa förutsättningar för den verksamhet som bedrivs. Landskapet bistår respektive kommun med landskapsandelar inom kultur, idrott och ungdomsverksamhet. Möjligheten finns även för föreningar att söka stöd för verksamheter via landskapets fördelning av PAF-medel.

Landskapsregeringen vill öka kunskap om olika funktionsnedsättningar för ledare i verksamheter riktade till unga. Målsättningen är att ge ledare ökad kunskap och metoder

för att skapa en bra fritidsverksamhet för alla ungdomar. Ambitionen är att nå en bred grupp av ledare i allt ifrån konst, musik, teater och andra kulturformer till idrott och brandkårsledare.

Åtgärd 60

Skapa ett nätverk bestående av representanter med förankring i idrott-, ungdom- och kulturverksamhet tillsammans med handikappförbundets olika medlemsföreningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands idrott, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (1986:87) om ungdomsarbete, idrottslagen (1983:42) för landskapet Åland, landskapslagen (1983:39) om kulturell verksamhet, Ungdomspolitiskt program

Åtgärd 61

I samverkan med nätverket ta fram ett utbildningspaket för ledare i verksamheter riktade till ungdomar i syfte att öka kunskapen om funktionsnedsättningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån

Andra berörda aktörer: Ålands idrott, Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (1986:87) om ungdomsarbete, idrottslagen (1983:42) för landskapet Åland, landskapslagen (1983:39) om kulturell verksamhet, Ungdomspolitiskt program

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 <p>Skapa ett nätverk bestående av representanter med förankring i idrott-, ungdom- och kulturverksamhet tillsammans med handikappförbundets olika medlemsföreningar.</p>	<p>Utbildnings- och kulturavdelningen/ Kulturbyrån Ålands idrott, Ålands handikappförbund</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nätverkande och samarbete ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

61

I samverkan med nätverket ta fram ett utbildningspaket för ledare i verksamheter riktade till ungdomar i syfte att öka kunskapen om funktionsnedsättningar.

Utbildnings- och kulturavdelningen/
Kulturbyrån
Ålands idrott, Ålands
handikappförbund

- ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling
- ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning
- ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Ökad tillgänglighet vid idrottsanläggningar

Landskapsregeringens idrottspolitik ska genomsyras av jämlikhet och jämställdhet. Tyngdpunkten i idrottspolitikerna är att skapa goda förutsättningar för motion och idrott riktade till barn och ungdomar. Landskapsregering bistår respektive kommun med landskapsandelar för idrott. Vidare beviljas, på förslag av Ålands idrott, understöd och lån till idrottsanläggningar ur penningautomatmedel. Understöd kan uppgå till högst 25 procent av godkända kostnader. Lån kan uppgå till högst 50 procent av godkända kostnader.

Behovet av ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid de olika idrottsanläggningarna har lyfts av Ålands idrott. En idrottsanläggning bör vara tillgänglig och användbar för såväl utövare av idrott som av publik, oavsett funktionsnedsättning.

Landskapsregeringen kommer utgående från detta att prioritera understöd/lån för renoveringar eller ombyggnationer som ökar tillgängligheten och användbarheten. Det kommer att vara ett krav på kommuner och föreningar att visa hur en renovering eller ombyggnation ökar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning för att beviljas understöd/lån från landskapsregeringen.

Åtgärd 62

Ansökningar för att öka tillgängligheten och användbarheten vid befintliga idrottsanläggningar kommer att prioriteras i samband med fördelning av penningautomatmedel.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/kulturbyrån, Ålands idrott

Andra berörda aktörer: Ägare av idrottsanläggningar

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Idrottslagen (1983:42) för landskapet Åland, landskapsförordningen (1999:3) om överföring av vissa förvaltningsuppgifter på Ålands idrottsförbund, plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland

62

Ansökningar för att öka tillgängligheten och användbarheten vid befintliga idrottsanläggningar kommer att prioriteras i samband med fördelning av penningautomatmedel.

Utbildnings- och kulturavdelningen/
kulturbyrån
Ålands idrott
Ägare av idrottsanläggningar

- ✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten
- ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument

Tillgängligt kulturarv

Kulturbyrån har i uppdrag att genom olika former av verksamheter visa upp kulturarvet på Åland. Byrån servar runt 100 000 besökare om året. I uppdraget finns en utmaning där kulturarvet på Åland består av byggnader och miljöer som skapades i en tid då man inte tänkte på att de skulle vara tillgängliga för människor med funktionsnedsättning. En utredning över tillgängligheten i och omkring landskapets olika sevärdheter har gjorts, och tack vare utredningen finns nu underlag för vidare arbete med att förbättra befolkningens och tillfälliga besökares tillgång till det gemensamma kulturarvet.

Kulturbyråns nya webbplats kommer att använda den internationella standard som finns för webbplatser när det gäller tillgänglighet. Vidare kommer information om tillgängligheten vid de olika sevärdheter som kulturbyrån ansvarar för att finnas på webbplatsen.

Åtgärd 63

Kulturbyrån kommer med utgångspunkt i utredningen kring tillgänglighet i och omkring landskapets olika kulturhistoriska sevärdheter sammanställa en översikt över möjligheter och tillvägagångssätt för att förbättra tillgängligheten kring dessa.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott* och artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: -

Åtgärd 64

Baserat på översikten över möjligheter och tillvägagångssätt för att förbättra tillgängligheten kring landskapets kulturhistoriska sevärdheter önskar kulturbyrån genomföra förbättringar kring åtminstone en av sevärdheterna.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott* och artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån

Andra berörda aktörer: Fastighetsverket

Finansieringsbehov: Extern finansiering nödvändig

Lagstiftning: -

Åtgärd 65

Ålands museums webbplats ska göras i ett tillgängligt format i enlighet med internationella riktlinjer.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott* och artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: -

Åtgärd 66

Information om tillgängligheten vid landskapets sevärdheter ska finnas sammanställd på webbplatsen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 30 *Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott* och artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Utbildnings- och kulturavdelningen/Kulturbyrån, Byggnadsbyrån

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: -

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
63	Kulturbyrån kommer med utgångspunkt i utredningen kring tillgänglighet i och omkring landskapets olika kulturhistoriska sevärdheter sammanställa en översikt över möjligheter och tillvägagångssätt för att förbättra tillgängligheten kring dessa.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Kulturbyrån	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten
64	Baserat på översikten över möjligheter och tillvägagångssätt för att förbättra tillgängligheten kring landskapets kulturhistoriska sevärdheter önskar kulturbyrån genomföra förbättringar kring åtminstone en av sevärdheterna.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Kulturbyrån Fastighetsverket	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

65	Ålands museums webbplats ska göras i ett tillgängligt format i enlighet med internationella riktlinjer.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Kulturbyrån	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Förbättrad lagstiftning och styrdokument
66	Information om tillgängligheten vid landskapets sevärdheter ska finnas sammanställd på webbplatsen.	Utbildnings- och kulturavdelningen/ Kulturbyrån Byggnadsbyrån	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Digitalisering och tillgänglighet ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Fristående myndigheter

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, AMS

Bemötande

I lagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet tydliggörs likabehandlingsprincipen; ”Arbetsmarknadsservicen skall vara opartisk och jämlik så att ingen diskrimineras på grund av kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder, etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse eller annan därmed jämförbar omständighet.”

Personalen vid AMS planerar att ordna interna utbildningstillfällen för personalen för att få ännu bättre kunskap om personer med funktionsnedsättning samt om deras kapacitet och vad de kan tillföra.

Åtgärd 67

Ordna utbildning för personalen för att få ännu bättre kunskap om personer med funktionsnedsättning samt om deras kapacitet och vad de kan tillföra.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 3 *Allmänna principer*, artikel 5 *Jämlikhet och icke-diskriminering* och artikel 8 *Ökad medvetenhet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga medel

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
67 Ordna utbildning för personalen för att få ännu bättre kunskap om personer med funktionsnedsättning samt om deras kapacitet och vad de kan tillföra.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling

Tillgänglighet

AMS arbetar för att öka tillgängligheten inom myndigheten. AMS lokaler ska vara fysiskt tillgängliga för myndighetens anställda och besökare. Vid behov är personalen flexibel och kan hålla möten utanför AMS lokaler. AMS möjlighet att ge god service till arbetssökande med funktionsnedsättning förutsätter att personalen har ett gediget kunnande om olika typer av funktionshinder. Vidare förutsätter det en bra kontakt med

arbetsplatser för att potentiella arbetsgivare ska se personer med funktionsnedsättning som en resurs.

Åtgärd 68

Anpassa verksamhetsutrymmena så att de beaktar alla aspekter av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: Fastighetsverket

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 69

Ordna utbildning för personalen i enkel info och lättläst samt i tillgänglig informationsförmedling och kommunikation.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 70

Producera infofilmer med både text och ljud.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 71

Ordna service och tjänster så att de är tillgängliga även för personer som har svårigheter att besöka AMS verksamhetsutrymmen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 72

Utforma webbplatser, appar och dokument som sprids via dessa, så att de uppfyller EU-direktivet (2016/2102) om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer med de avvikelser som följer av lag.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: Systemadministratörer

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: EU-direktiv 2016/2102 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
68	Anpassa verksamhetsutrymmena så att de beaktar alla aspekter av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) Fastighetsverket	✓ Utveckling av tillgängligheten
69	Ordna utbildning för personalen i enkel info och lättläst samt i tillgänglig informationsförmedling och kommunikation.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)	✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling
70	Producera infofilmer med både text och ljud.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)	✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning
71	Ordna service och tjänster så att de är tillgängliga även för personer som har svårigheter att besöka AMS verksamhetsutrymmen.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)	✓ Utveckling av tillgängligheten ✓ Utveckling av service och stödåtgärder
72	Utforma webbplatser, appar och dokument som sprids via dessa, så att de uppfyller EU-direktivet (2016/2102) om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer med de avvikelser som följer av lag.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) Systemadministratörer	✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Digitalisering och tillgänglighet

Arbete och sysselsättning

AMS har möjlighet genom stödåtgärder underlätta för arbetssökande personer med funktionsnedsättning att få arbete eller bibehålla ett arbete. Sysselsättningsstöd till arbetsgivare som anställer en person med funktionsnedsättning kan beviljas för två år, med möjlighet till prövad förlängning. Det finns ett antal personer placerade med stödåtgärden i fråga. En del av dessa kommer kanske aldrig förmå konkurrera om de platser som finns på öppna arbetsmarknaden. För dessa personer har systemet inte varit tryggt eftersom stödet är en förutsättning att få vara i arbete och sysselsättningsstödet inte kunnat ges tills vidare då syftet med sysselsättningsstödet är att stärka den enskildes möjligheter att skaffa sig ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Då AMS åtgärder såsom anställning med sysselsättningsstöd inte leder till att personen får ett arbete på den öppna arbetsmarknaden kan respektive kommun vara skyldig att ordna verksamhet i sysselsättnings syfte för handikappade och arbetsverksamhet för handikappade.

Åtgärd 73

Informera om möjligheten att anställa personer med funktionsnedsättning inom ramen för AMS service och åtgärder i syfte att få tillgång till fler arbetsplatser för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27 *Arbete och sysselsättning*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: Samverkande aktörer inom arbetsmarknadsfältet

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 74

Utveckla samarbetet och samverkan med myndigheter ansvariga för ”verksamhet i sysselsättnings syfte för handikappade” och ”arbetsverksamhet för handikappade” i syfte att få övergången från AMS service och tjänster till sådan verksamhet så smidig och bra som möjlig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27 *Arbete och sysselsättning*

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: Samverkande myndigheter ansvariga för ”verksamhet i sysselsättnings syfte för handikappade” och ”arbetsverksamhet för handikappade”

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Åtgärd 75

Informera om det stöd AMS kan bevilja arbetsgivare för specialarrangemang på arbetsplatsen som är nödvändiga för att eliminera eller lindra de olägenheter som en skada eller sjukdom medför.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27 Arbete och sysselsättning

Ansvarig: Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

Andra berörda aktörer: Samverkande aktörer inom arbetsmarknadsfältet

Finansieringsbehov: Ryms inom befintliga anslag

Lagstiftning: Landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

	Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
73	Informera om möjligheten att anställa personer med funktionsnedsättning inom ramen för AMS service och åtgärder i syfte att få tillgång till fler arbetsplatser för personer med funktionsnedsättning.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) Samverkande aktörer inom arbetsmarknadsfältet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Nätverkande och samarbeten
74	Utveckla samarbetet och samverkan med myndigheter ansvariga för ”verksamhet i sysselsättningssyfte för handikappade” och ”arbetsverksamhet för handikappade” i syfte att få övergången från AMS service och tjänster till sådan verksamhet så smidig och bra som möjlig.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) Samverkande myndigheter ansvariga för sysselsättning av personer med funktionsnedsättning	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stödåtgärder ✓ Nätverkande och samarbeten
75	Informera om det stöd AMS kan bevilja arbetsgivare för specialarrangemang på arbetsplatsen som är nödvändiga för att eliminera eller lindra de olägenheter som en skada eller sjukdom medför.	Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) Samverkande aktörer inom arbetsmarknadsfältet	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Utveckling av service och stödåtgärder

ÅHS ledningsgrupp tillsatte 2013 en arbetsgrupp vars uppdrag är att kontinuerligt arbeta för att tillgänglighetsanpassa ÅHS. I detta sammanhang syftar "arbetsgruppen" konsekvent på just denna arbetsgrupp. I arbetsgruppen sitter personal- och informationssekreteraren (numera informationssekreteraren), säkerhetschefen, tekniska chefen, byggnadsplaneraren och övervakmästaren. Gruppen utökades 2016 med två ergoterapeuter. Gruppen träffas cirka fyra gånger per år.

Konsulten Lilian Müller gjorde en tillgänglighetsinventering av ÅHS inom- och utomhusmiljö i maj 2013. Hon konstaterade i sin rapport att det finns flera problemområden som bör lösas på kort eller lång sikt. De mest framträdande generella bristerna handlade om information, fysisk tillgänglighet samt service/personlig betjäning. Denna inventering har legat till grund för tillgänglighetsarbetet på ÅHS.

Hälso- och sjukvårdsdirektören bär det yttersta ansvaret för tillgänglighetsarbetet vid ÅHS. Arbetsgruppen planerar och verkställer arbetet samt rapporterar till ledningsgruppen.

Mål och åtgärder – kontinuerligt arbete

Information och skyltning

ÅHS har ett sedan 2016 ett direktiv för hur inom- och utomhusskyltar ska utformas, "Skyltdirektiv för ÅHS". Syftet är att få mera enhetliga och ändamålsenligt utplacerade skyltar och på så sätt underlätta för besökare oberoende av funktionsförmåga. Omskyltningen är ett långsiktigt projekt och nya skyltar tas fram enligt direktivet vartefter behov uppstår.

Åtgärd 76

Nya inom- och utomhusskyltar tas fram enligt "Skyltdirektiv för ÅHS" vartefter behov uppstår.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: ÅHS arbetsgrupp, ledningsgrupp samt hälso- och sjukvårdsdirektören

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärdskostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
76 Nya inom- och utomhusskyltar tas fram enligt "Skyltdirektiv för ÅHS" vartefter behov uppstår.	ÅHS arbetsgrupp, ledningsgrupp samt hälso- och sjukvårdsdirektören	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

Ny- och ombyggnation

Vid ny- och ombyggnation inom ÅHS konsulterar respektive byggprojektgrupp arbetsgruppen om tillgänglighetsanpassning. Arbetsgruppen begär i sin tur eller hänvisar till utlåtande från extern expertis såsom till exempel Ålands handikappförbund.

Åtgärd 77

Rutinerna vid ny- och ombyggnation följs enligt framarbetade direktiv så att tillgänglighetsaspekterna beaktas.

Förpliktelse: FN-konventionens artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: Byggprojektgrupper, ÅHS arbetsgrupp

Andra berörda aktörer: Ålands handikappförbund

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 Rutinerna vid ny- och ombyggnation följs enligt framarbetade direktiv så att tillgänglighetsaspekterna beaktas.	Byggprojektgrupper, ÅHS arbetsgrupp	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten ✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Utbildning

ÅHS informerar internt om föreläsningar, konferenser och fortbildning om funktionshinder och tillgänglighetsanpassning. Medlemmar i arbetsgruppen liksom annan personal inom ÅHS deltar i utbildningstillfällen. Målet är att fortbildningen ska gynna tillgänglighetsarbetet inom organisationen.

Åtgärd 78

Fortbildningsmöjligheter erbjuds och marknadsförs med syfte att gynna tillgänglighetsarbetet inom organisationen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: ÅHS arbetsgrupp, ledningsgrupp samt hälso- och sjukvårdsdirektören

Andra berörda aktörer: Personal inom ÅHS

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
78 Fortbildningsmöjligheter erbjuds och marknadsförs med syfte att gynna tillgänglighetsarbetet inom organisationen.	ÅHS arbetsgrupp, ledningsgrupp samt hälso- och sjukvårdsdirektören Personal inom ÅHS	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten

Nätverk

ÅHS har en representant och ersättare i rådet för personer med funktionsnedsättning i landskapet Åland. På så sätt har ÅHS direkt kontakt med expertis och andra organisationer som arbetar för att göra Åland tillgängligt. Representanten och ersättaren är medlemmar i arbetsgruppen.

Åtgärd 79

ÅHS deltar genom sin representant och ersättare i rådet för personer med funktionsnedsättning i landskapet Åland.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: ÅHS arbetsgrupp

Andra berörda aktörer: Rådet för personer med funktionsnedsättning i landskapet Åland

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
79 ÅHS deltar genom sin representant och ersättare i rådet för personer med funktionsnedsättning i landskapet Åland.	ÅHS arbetsgrupp Rådet för personer med funktionsnedsättning i landskapet Åland	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Informationsförmedling och kunskapsspridning ✓ Nätverkande och samarbeten

Mål och åtgärder – prioriterade åtgärder 2017–2020

Balkongtrösklar förses med ramper

Balkongtrösklarna i sjukhusets huvudbyggnad ska förses med plåtramber för rullstolar. Informationssekreteraren gör en intern arbetsbeställning så snart renoveringsarbetet på avdelningarna är klart sommaren 2017.

Åtgärd 80

Balkongtrösklarna i sjukhusets huvudbyggnad förses med plåtramber för rullstolar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: ÅHS informationssekreterare

Andra berörda aktörer: ÅHS övervaktmästare

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 Balkongtrösklarna i sjukhusets huvudbyggnad förses med plåtrampar för rullstolar.	ÅHS informationssekreterare ÅHS övervaktmästare	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

Kontrastmarkeringar på glasdörrar

I huset där bland annat psykiatriska kliniken finns är det ett stort antal glasdörrar. Dessa dörrar ska förses med kontrastmarkeringar.

Övervaktmästaren och en ergoterapeut har gjort en inventering över antalet dörrar. Informationssekreteraren begär in offerter för kontrastmarkeringar hösten 2017.

Åtgärd 81

Glasdörrarna i huset där bland annat psykiatriska kliniken finns förses med kontrastmarkeringar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: ÅHS informationssekreterare

Andra berörda aktörer: ÅHS övervaktmästare

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 Glasdörrarna i huset där bland annat psykiatriska kliniken finns förses med kontrastmarkeringar.	ÅHS informationssekreterare ÅHS övervaktmästare	✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten

Patientcentra – tillgänglighetsanpassning

ÅHS planerar ett patientcentra där patienterna anmäler sig och kan utföra ärenden. Byggnadsarbetet är planerat att starta 2018. Arbetsgruppen har i april 2017 gett ett utlåtande om hur patientcentrat kan tillgänglighetsanpassas. Arbetsgruppen följer upp att patientcentrat tillgänglighetsanpassas.

Åtgärd 82

Arbetsgruppen följer upp att det planerade patientcentrat tillgänglighetsanpassas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: ÅHS arbetsgrupp

Andra berörda aktörer: Byggprojektgrupp

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 Arbetsgruppen följer upp att det planerade patientcentrat tillgänglighetsanpassas.	ÅHS arbetsgrupp Byggprojektgrupp	<ul style="list-style-type: none">✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten✓ Utveckling av service och stödåtgärder✓ Fungerande tillsyn och uppföljning

Upphandling av skyltmaterial

Arbetsgruppen ska upphandla framställning och leverans av de olika typer av skyltar som finns beskrivna i "Skyltdirektiv för ÅHS". På så sätt kan samma leverantör anlitas vid skyltbeställning utan offertförfrågningar. Förhoppningsvis medför det ett fördelaktigt pris tack vare ett långsiktigt avtal.

Åtgärd 83

Arbetsgruppen upphandlar framställning och leverans av de olika typer av skyltar som finns beskrivna i "Skyltdirektiv för ÅHS".

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet* och artikel 20 *Personlig rörlighet*

Ansvarig: ÅHS arbetsgrupp

Andra berörda aktörer: -

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 "Förbättrad tillgänglighet".

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
 Arbetsgruppen upphandlar framställning och leverans av de olika typer av skyltar som finns beskrivna i "Skyltdirektiv för ÅHS".	ÅHS arbetsgrupp	<ul style="list-style-type: none">✓ Utveckling av den fysiska tillgängligheten✓ Utveckling av service och stödåtgärder

Webbplats – tillgänglighetsanpassning

ÅHS webbplats behöver förnyas. Arbetet startar så snart ÅHS nya intranät är infört. Den nya webbplatsen ska tillgänglighetsanpassas. Informationssekreteraren deltar i förnyelsearbetet och arbetsgruppen ger synpunkter på åtgärder.

Åtgärd 84

ÅHS webbplats förnyas och tillgänglighetsanpassas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9 *Tillgänglighet*

Ansvarig: ÅHS informationssekreterare

Andra berörda aktörer: ÅHS arbetsgrupp

Finansieringsbehov: Åtgärder för att tillgänglighetsanpassa ÅHS ska rymmas inom befintliga anslag. Tillgänglighetsarbetet har ingen egen budget men åtgärds kostnader konteras med projektnummer 2018 ”Förbättrad tillgänglighet”.

Lagstiftning: -

Åtgärder	Ansvariga och andra aktörer	Strategiskt fokusområde
ÅHS webbplats förnyas och tillgänglighetsanpassas.	ÅHS informationssekreterare ÅHS arbetsgrupp	✓ Digitalisering och tillgänglighet

Sammanställning av Ålands landskapsregerings funktionshinderspolitiska innehållsområden och aktivitetsåtgärder 2017-2020

För sammanställning av Ålands landskapsregerings funktionshinderspolitiska innehållsområden och aktivitetsåtgärder 2017-2020, se bilaga 1.

Sammanfattning

Landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram ”Ett tillgängligt Åland” är ett gemensamt projekt. Samtliga avdelningar och fristående myndigheter som lyfts fram i åtgärdsprogrammet har varit involverade i sammanställningen av åtgärds målen, och förverkligandet av åtgärderna har och kommer att genomföras av respektive avdelning och fristående myndighet. Förhoppningen är att åtgärderna ska leda till nya former för samarbeten och gemensamma utvecklingsmöjligheter. Landskapsregeringen ska kunna vara ett föredöme för resten av Åland i frågor som rör funktionshinderspolitik.

I landskapsregeringens funktionshinderspolitiska åtgärdsprogram har särskilt fokus lagts på tillgänglighet, bemötande och arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar. Även den pågående digitaliseringsprocessen och situationen för personer med psykiska funktionsnedsättningar har lyfts som fokusområde. Alla

Ålänningar, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara delaktiga i det åländska samhället med jämlika levnadsvillkor.